

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské kombinované studium VOŠ

2011 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petr Camper DiS.

Vymahatelnost a ochrana subjektivních práv svémocí

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jakub Drábek

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined Studies

2011 - 2012

BACHELOR THESIS

Petr Camper DiS.

Enforcement and protection of rights yourself

Prague 2012

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jakub Drábek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15.3. 2012

Petr Camper

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jakubovi Drábkovi za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této práce, a své rodině.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá jednotlivými složkami institutu vymáhání subjektivních práv svépomocí, kterými jsou tzv. práva sousedská, zadržovací právo, jednání v krajní nouzi a nutná obrana. Rozebírá subjektivní práva a právní povinnosti, jejich vymahatelnost a pohled na užití svépomoci od historie po současnost. V příloze jsou uvedeny příklady jednotlivých modelových situací.

Klíčové pojmy

svémoc

svépomoc

státní moc

subjektivní práva

právní povinnosti

výkon práv

krajní nouze

nutná obrana

sousedská práva

zadržování věci

Annotation

Bachelor thesis deals with the different components of enforcement subjective self-help rights, i.e. the neighborhood's rights, lien, dealing with the extreme distress and necessary defense. It analyzes subjective legal rights and obligations, their enforcement and view of history of self-help use from history to present. The appendix provides examples of particular model situations.

Key words

self-power

self-help

state power

individual rights

legal obligations

performance rights

extreme distress

necessary defence

neighborhood rights

detention of things

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 HISTORIE	11
1.1 Od starověku po středověk	11
1.1.1 Právo silnějšího	11
1.1.2 Sebezáchova.....	12
1.1.3 Státní moc	14
1.1.4 Středověk	15
1.2 Vývoj svépomoci na území dnešní ČR	16
1.2.1 Archaické právo	16
1.2.2 Nástup křesťanství.....	16
1.2.3 Osvícenství.....	17
1.2.4 Kodifikace 18. a 19. století.....	18
1.2.5 Poválečné rekodifikace.....	20
2 SVÉPOMOC	24
2.1 Definice svépomoci.....	24
2.2 Důvěra v právo, právo na ochranu.....	24
2.3 Svépomoc a svémoc.....	26
2.4 Svépomoc obranná a útočná	27
2.5 Zákonné podmínky aprobované svépomoci	28
3 SUBJEKTIVNÍ PRÁVA, PRÁVNÍ POVINNOSTI	31
3.1 Pojmy subjektivní práva, právní povinnosti	31
3.1.1 Subjektivní právo	31
3.1.2 Právní povinnost.....	32
3.1.3 Předmět a výkon subjektivních práv a povinností	33
3.1.4 Třídění subjektivních práv.....	35
3.1.5 Hierarchie subjektivních práv.....	38
4 VYMAHATELNOST A OCHRANA SUBJEKTIVNÍCH PRÁV	40
4.1 Vymáhání subjektivních práv	41
4.1.1 ...prostřednictvím státu.....	41
4.1.2 ...svépomocí.....	43
ZÁVĚR	53
RESUMÉ.....	55

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	61

ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce nese téma Vymahatelnost a ochrana subjektivních práv svémocí. Jejím hlavním cílem je zabývat se jednotlivými složkami institutů občanského práva nazývajících se subjektivní práva a právní povinnosti, jejich ochrana a vymahatelnost, a to nejen orgány státní moci, ale i svémocí. Zde je nutno poznamenat, že ze současného pohledu méně vhodné použití slova svémoc bude postupně nahrazeno slovem svépomoc, což jako terminus technicus bude v následujícím textu blíže vysvětleno.

Ochrana lidských práv patří mezi základní ústavní práva v demokratické společnosti. Ty jsou zakotveny zejména v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů a v usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. V člancích 11 a 36 je zakotveno právo každého vlastnit majetek a domáhat se stanoveným způsobem svého práva, tedy i práva na chránění svých práv nebo zájmů chráněných zákonem vlastními silami. A to v situacích, kdy momentálně nemohou účinně zasáhnout oprávněné státní orgány a zároveň by nastalo nebezpečí z prodlení. I když v moderních evropských právních řádech zaujímá svépomoc okrajové místo - obecně je zakázána, přesto její omezené a výjimečné použití je nejen společensky žádoucí, ale i spravedlivé. Nejinak je tomu i v ČR.

Svépomoc je tak chápána jako právní jednání, které je upraveno jak v občanském zákoně č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský zákoník), tak v trestním zákoně č. 40/2009 Sb. (dále jen trestní zákoník). Jedná se zejména o využití zadržovacího práva, tzv. práva sousedská, jednání v krajní nouzi nebo nutné obraně.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř částí. V první, obecné části se bude zabývat historií svépomoci po současnost. Ve druhé části bude vysvětlen pojem svémoc, svépomoc, jejich porovnání. Ve třetí části pak budou rozebrány

subjektivní práva a s nimi související právní povinnosti. Čtvrtá část se věnuje jejich ochraně a vymahatelnosti. Na konec se práce zaměří na závěrečné zhodnocení poznatků vycházejících ze zvoleného zpracovaného tématu, v příloze doložené modelovými situacemi.

1 HISTORIE

1.1 *Od starověku po středověk*

1.1.1 Právo silnějšího

Každý člověk, tak jako všichni savci, je již od narození pudově hnán k zajištění své potravy a svého životního prostoru. Během dospívání se postupným prohlubováním odpovědnosti za svá jednání odpoutává od rodičů a přebírá na sebe veškerá opatření vedoucí k zajištění rodu, jeho života a bytí. Protože se tento vývoj odehrává v silném konkurenčním prostředí, kde „bratr nezná bratra“¹, musí se spolehnout zejména na sebe. Co si sám neudělá, tak nemá. Vždy byly, jsou a budou takové situace, kdy si jen on sám může svým přičiněním pomoci od nesnází, nespravedlnosti, příkoří nebo i k záchraně života, zdraví a majetku.

Bez nadsázky můžeme tedy tuto snahu nazvat svépomoc. Svépomoc jako původní prostředek prosazování práva už od všech primitivních národů.² Každý jednatel musel sám nebo za pomoci rodiny či širší rodové organizace usilovat o prosazení svého práva. To se, zřejmě až na výjimky, neobešlo bez použití násilí. „*Pevné garance pro vítězství práva neexistovaly.*“³ Tehdejší tzv. právo silnějšího znamenalo, že „*ten, kdo disponoval potřebnou silou k uchopení moci, byl také považován za nositele práva.*“⁴ Přitom v tomto boji o právo to

¹ GENESIS – Prvá kniha Mojžišova, [online]. 4. kapitola, Kain a Ábel. [cit. 2011-03-23]. Dostupné na www: <<http://www.biblia.sk/sk/1/biblia/sev/gen/004.html>>

² PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf> s. 6.

³ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf> s. 6.

⁴ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf> s. 7.

skutečné právo nemuselo vždy zvítězit a objektivní „právní mír“, který je předpokladem existence každé lidské společnosti, byl často narušován.⁵

Otázkami okolo institutu svépomoc se zabývali lidé již dříve. Především to byli antičtí filozofové a politici, kteří řešili otázky vlivu obrany a nouze na rozvíjející se společnost, neboť jednání v svépomoci nahrazovalo dříve, před vznikem státní moci, funkci ochrannou - být v právu. A to i přesto, že v prvních společnostech se fakticky mohlo toto jednání (být v právu) uplatňovat pouze ve vztazích mezi příslušníky nejvyšších společenských vrstev. Bylo to dáno tím, že tento institut je nejen institut práva, ale úzce souvisí i s morálními, politickými, případně náboženskými názory a principy každé společnosti.⁶

1.1.2 Sebezáchova

Jako první se k ochraně svémocí právně vyjádřil Cicero a označil ji jako nepsaný přírodní zákon, který nelze naučit nebo zdědit, ale který pochází z přírody a člověk ho akceptoval.⁷ „*Jde o přirozené právo, které nemůže být nikomu odebráno a nepotřebuje žádné upřesnění.*“⁸ Podle Cicera je jeho základem pud sebezáchovy, který člověku velí dát přednost obraně svých zájmů před jejich poškozením. Právo obrany tak „*nespočívá na pozitivním právu, ale toto pak musí zajistit, aby obránce nemusel útočnickovi hradit škodu. A škoda způsobená obránce je vlastně uskutečněním práva, je vynucena útočnickem a obránce ji nezpůsobil dobrovolně a nemůže mu být kladena*

⁵ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 7.

⁶ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 3 - 4, r.k.p.

⁷ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 4, r.k.p.

⁸ FLORIANOVÁ, I., *Okolnosti vylučující protiprávnost*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2011-11-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf?>](http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf) s. 4.

za *vinu*“.⁹ Adamová s Matesem zmiňují prastarou římskou zásadu, kterou římské právo vyjádřilo frází „proti násilí násilím, proti zbrani zbraní“.¹⁰

Přístup ke svémoci v římském právu popisuje Bartošek jako soukromoprávní vztah mezi pachatelem a poškozeným. Tím, že pachatel způsobil delikt, což byl bezprávní čin, ublížení jednotlivci, jeho rodině nebo majetku porušením příkazu nebo zákazu, mu nezávisle na jeho vůli vznikala nová práva a nové povinnosti. Delikt předpokládal pachatelovu způsobilost k činům, vinu a způsobené objektivní bezprávní. Kdo např. jednal v nutné obraně, byl beztrestný. Základními dvěma delikty nejstaršího práva byly urážka na cti a vědomě bezprávné zjištění a tělesné nakládání s cizí věcí movitou (dnešní krádež, loupež, zpronevěra, podvod). Zloděje dopadeného v noci nebo bránícího se se zbraní v ruce bylo dovoleno na místě zabít.¹¹

1.1.2.1 Přiměřenost

Jenže už v římském právu se považovala ochrana svémocí za náležitou pouze tehdy, byla-li přiměřenou a požadovalo se, aby napadený neměl jinou možnost, jak se bránit. Například jedna z největších autorit mezi římskými právníky Paulus konstatuje, že není trestný ten, kdo v obraně zabije lupiče. Ale současně říká, že se má dávat přednost odevzdání nočního nebo ozbrojeného denního lupiče příslušnému úřadu před jeho zabitím na místě. Již v této době se tedy muselo řešit, zda např. znásilňovaná žena neměla raději utéci než použít dýku, jestli majitel sadu nepřekročil svoje oprávnění, když zabil neozbrojeného denního lupiče, který mu přišel krást úrodu, a mnohé další otázky.¹²

⁹ FLORIANOVÁ, I., *Okolnosti vylučující protiprávnost*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2011-11-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf?>](http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf) s. 4.

¹⁰ ADAMOVIČ, K., MATEŠ P., *Právní pověry*. Praha: Linde Praha, a. s., 1996, 1. vydání, s. 26. ISBN 80-7201-034-4.

¹¹ BARTOŠEK, M., *Dějiny římského práva (ve třech fázích vývoje)*. Praha: Academia Praha, 1995, 2. přepracované vydání, s. 143. ISBN 80-200-0545-5.

¹² BARTOŠEK, M., *Dějiny římského práva (ve třech fázích vývoje)*. Praha: Academia Praha, 1995, 2. přepracované vydání, s. 143. ISBN 80-200-0545-5.

Právě tehdejší používání násilí, a s tím spojená nutnost účinné ochrany proti němu, stálo patrně na počátku postupné transformace soukromoprávní žaloby v žalobu trestní.¹³ „S tím byly rovněž spojeny změny v chápání – delikt se stal veřejným trestním činem. Tato změna se však neodehrála najednou, ale uskutečňovala se postupně.“¹⁴ Stále zřetelněji dochází v římském právu k oddělování trestní a mimotrestní materie, kdy „výkon státní moci v rozhodování sporných mimotrestních záležitostí označujeme po římském vzoru civilním (občanským) soudnictvím“¹⁵.

1.1.3 Státní moc

S postupným rozvojem státní moci tak zvolna dochází k omezování svépomocných prostředků ochrany vlastních zájmů. A to ve prospěch ochrany poskytované právě touto státní mocí, která se centralizuje a upevňuje.¹⁶ „Do pozadí ustupuje zásada, že soukromá moc předchází právu („Kdo má moc, má právo“).“¹⁷

Postupně se omezovaly svévolně používané prostředky obrany a nouze. Bylo tomu tak proto, že rozvinutá a centralizovaná státní moc již mohla poskytnout sama ochranu zájmům společnosti i jednotlivcům.¹⁸ Také u držby, prastarého společenského jevu, došlo k právní ochraně před svémocí. Hlavním

¹³ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 5, r.k.p.

¹⁴ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 5, r.k.p.

¹⁵ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 7.

¹⁶ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 6, r.k.p.

¹⁷ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 7.

¹⁸ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 6, r.k.p.

smyslem bylo chránit soukromovlastnické vztahy proti násilí a lsti, což přispělo k její přeměně v subjektivní právo.¹⁹

„Také oprávněnost jednání provedených ve stavu nouze byla odůvodněna sebezáchovou, a tudíž bylo i nesmyslné za ně ukládat tresty. Nouzí byl stav, kdy nebylo možné dva ohrožené statky chráněné právním řádem zachránit jinak, než obětováním jednoho z nich.“²⁰

1.1.4 Středověk

Středověké období bylo ve znamení sblížení římského práva a nových proudů právního myšlení. Se svépomocí se již v dobových pramenech setkáváme jen zcela výjimečně. Ne s jejím používáním, ale spíše s jejím minimálním písemným zachycením.²¹ *„Několik příkladů použití či omezení svépomoci se zde přece jenom vyskytlo, například v druhé polovině 13. století se omezovala svépomoc při přepadávání zemanských dvorců a hradišť sousedními zemany v rámci vyřešení svých sporů svémocí. V 16. století byla vydána zemská zřízení, která zakazovala vedení soukromé války pod trestem smrti, a ještě dříve byly také těžce trestány třeba jen pokusy o svépomoc, kdy se tím rozumělo tasení meče proti protivníkovi.“²²*

Změna pohledu na institut svépomoci jako nouze a sebeobrana souvisela i s prosazováním církevního práva. *„Na jedné straně byla povolena pouze ta obrana, která nebyla v rozporu s láskou k bližnímu. Na druhé straně obrana byla povinností tam, kde byl předmětem útoku bůh nebo tehdejší*

¹⁹ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 8 - 9.

²⁰ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 6, r.k.p.

²¹ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 6, r.k.p.

²² PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 10.

*uspořádání společnosti – a to pod záminkou náboženské povinnosti boje proti hříchu.*²³

1.2 Vývoj svépomoci na území dnešní ČR

1.2.1 Archaické právo

Základy trestního a občanského práva představovského a stavovského uspořádání můžeme hledat již v archaickém právu. Tehdy porušení důležitých zájmů společenství, které byly vykládány a chápány jako projevy vůle bohů, mělo toto společenství stíhat božskými tresty.²⁴

*„Trestání pachatele takových trestných činů bylo vnímáno jako nastolení míru mezi bohy a danou komunitou formou očisty. V nejstarších dobách se mohlo společenství očistit obětováním pachatele, vyhnáním pachatele, smírnou obětí. Odtud se objevují v pozdějším právu trest smrti, trest vyhnání a pokuty, které nahradily smírné oběti.“*²⁵

1.2.2 Nástup křesťanství

„Po přijetí křesťanství církev v okruhu chráněných zájmů, které byly v rozporu s křesťanským učením, také chápala jako porušení boží vůle. Pokračováním starého archaického práva byly církevní tresty za nejrůznější jednání v rozporu s křesťanskými pravidly. Vedle toho však nová státní moc (panovník) určovala světské tresty za některá chování. Proto se můžeme

²³ FLORIANOVÁ, I., *Okolnosti vylučující protiprávnost*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf?>](http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf?>) s. 5.

²⁴ BÍLÝ, J. L., *Právní dějiny na území České republiky*. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. (449?). ISBN 80-7201-429-3.

²⁵ BÍLÝ, J. L., *Právní dějiny na území České republiky*. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 449. ISBN 80-7201-429-3.

*setkávat v nejstarších trestních zákonících s dvojí sankcí – církevní a světskou.*²⁶

Dlouhou dobu ještě z předstátní doby zůstává poměrně rozšířena svépomoc. Poškozený si zajišťuje např. i výkon trestu. Z archaického práva pochází také zákon odvety, který znamená, že poškozený může (z boží vůle) odplatit stejným zlem.²⁷ Na odvetě založena krevní msta, např. při únosu unesená či její otec měli právo vlastnoručně potrestat stětím pachatele, otec či manžel měl právo zabít provinilou dceru či manželku či jejího milence. V trestech se tak odvěta projevuje symbolicky, např. rouhač vyřezáním jazyka, žhář upálením, zrada jako rozpolcení osobnosti rozčtvrcením pachatele...²⁸

*„Z odvety se odvíjí zvláštní rys feudálního práva, že se v široké míře uplatňovala zásada domluvy mezi pachatelem a poškozeným. Takže mohli spolu uzavřít narovnání. Pachatel se zavázal většinou k plnění (nejčastěji k soukromé pokutě) poškozenému.“*²⁹

1.2.3 Osvícenství

V 17. a 18. stol. pak přirozenoprávní škola pod vlivem osvícenství opouští myšlenku povinné obrany. Dostačujícím zdůvodněním tohoto rozhodnutí vlastně byla podstata člověka a lidské společnosti. Určující byla myšlenka smluvního státu a společenské smlouvy. Tedy představa dobrovolného spojení lidí s ideou, že se vzdají dosavadního práva na sebeobranu svépomocí. A to za podmínky, že je bude chránit stát, který je povinen zajistit blaho jednotlivce. Teprve nesplnění takové povinnosti státem

²⁶ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 8, r.k.p.

²⁷ TUREČEK, J. a kol., *Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva*. 1. vydání. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 1955, s. 20.

²⁸ BÍLÝ, J. L., *Právní dějiny na území České republiky*. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 449. ISBN 80-7201-429-3.

²⁹ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 8, r.k.p.

zakládá právo člověka se bránit sám.³⁰ „Nástup pozitivněprávní školy pak znamená zákonné zakotvení každého institutu v pozitivním právu“³¹, práva na svépomoc nevyjímaje.

Mnohem větší pozornosti se pojmu svépomoc dostalo v 18. a 19. století, kdy došlo k mnoha kodifikačním snahám práva občanského i trestního a k písemnému definování jejich institutů. Postupem doby totiž bylo již neúnosné prosazování takových neomezených práv, a tak se začala objevovat první zákonná omezení, která tvoří základ současné právní úpravy svépomoci.³²

1.2.4 Kodifikace 18. a 19. století

„Hlavním cílem velkých kodifikačních počinů 18. a 19. století bylo teritoriální sjednocení dosud roztržštěného práva, vytvoření jednotného národního právního řádu, který je organizován suverénní mocí státu. Z hlediska formy to byl přechod od tzv. konsolidací, tedy sbírek existujících právních materiálů, ke kodifikaci, tedy ke stanovení nového zákoníku, který uceleně upravil právní odvětví, aby nahradil stávající právo.“³³

Z hlediska legislativní techniky se v duchu osvěcenského racionalismu od zákoníku očekávalo, že bude srozumitelný i právnímu laikovi, dále že bude konzistentní a pokud možno úplný, takže na každou právní otázku poskytne právě jednu odpověď. Tyto vlastnosti měly na jedné straně umožnit širokou znalost práva ve společnosti a na druhé straně měly radikálně zúžit prostor pro arbitrárnost (nejednotnost, libovolnost) soudního rozhodování.³⁴

³⁰ FLORIANOVÁ, I., *Okolnosti vylučující protiprávnost*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf?> s. 5.

³¹ FLORIANOVÁ, I., *Okolnosti vylučující protiprávnost*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf?> s. 5.

³² PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf> s. 6.

³³ SOBEK, T., *Jiné právo*, [on line]. Článek 2010 [cit. 2012-02-06]. Dostupné na www: <<http://http://jinepravo.blogspot.com/2010/07/cteni-na-leto.html>> .

³⁴ SOBEK, T., *Jiné právo*, [on line]. Článek 2010 [cit. 2012-02-06]. Dostupné na www: <<http://http://jinepravo.blogspot.com/2010/07/cteni-na-leto.html>> .

V habsburské monarchii byl základem občanského práva Všeobecný občanský zákoník (ABGB)³⁵, vyhlášený patentem císaře Františka I. č. 946/1811 ř. z. a který platil na neuherském území až do zániku monarchie. Na českém území byl tento zákoník platným právem až do vydání nového občanskoprávního kodexu.³⁶

K svépomoci v oblasti trestního práva se institut nutné obrany a krajní nouze v dějinách českého trestního práva objevil poprvé v roce 1852 zavedením císařského patentu č. 117/1852 ř. z., Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích³⁷. V ustanovení § 1 vyžadoval ke zločinu tzv. zlý úmysl a v § 2 jsou uvedeny důvody vylučující zlý úmysl, tedy důvody vylučující protiprávnost. Institut nutné obrany je vymezen jako skutek, který se stal z neodolatelného donucení nebo u výkonu spravedlivé nutné obrany.

*„Jako spravedlivá nutná obrana bylo tehdy chápáno takové jednání, kdy škůdce použil jen obrany potřebné, aby odvrátil od sebe nebo od jiných protiprávní útok na život, na svobodu nebo na jmění.“*³⁸ Jinými slovy aby byla obrana spravedlivá, musel útok, proti němuž se někdo bránil, být nespravedlivý. Proti spravedlivému útoku nebyla spravedlivá obrana přípustná.³⁹ Ještě zde ale například u jednání, které odpovídá současné krajní nouzi, není uvedena podmínka méně závažného následku. Naopak je zde zakotveno vybočení z mezí krajní nouze a nutné obrany, které lze trestat jako nedbalostní čin.⁴⁰ Tento patent ve znění pozdějších předpisů byl využíván až do roku 1950.

³⁵ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie.

³⁶ *Všeobecný zákoník občanský*, [on line]. Článek 2008 [cit. 2012-02-07]. Dostupné na [www: <http://referaty-seminarky.cz/vseobecny-zakonik-obcansky.html>](http://referaty-seminarky.cz/vseobecny-zakonik-obcansky.html) .

³⁷ Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Übertretungen.

³⁸ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 10, r.k.p.

³⁹ KOUTNÝ, M., *Právní aspekty automatických obranných zařízení z hlediska nutné obrany*, [online]. Diplomová práce 2010 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/142699/fsps_m/Pravni_aspekty_AOZ.pdf>](http://is.muni.cz/th/142699/fsps_m/Pravni_aspekty_AOZ.pdf) s. 7.

⁴⁰ STRAKA, R., *Postavení institutu krajní nouze v systému okolností vylučujících protiprávnost v čs. trestním právu*, [online]. Bakalářská práce 2008 [cit. 2011-12-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/170593/pravf_b/BP_170593.pdf>](http://is.muni.cz/th/170593/pravf_b/BP_170593.pdf) s. 4 - 5.

1.2.5 Poválečné rekonstrukce

Po první světové válce byl ABGB do československého práva přijat zákonem č. 11/1918 Sb. zákonů a nařízení státu československého, známým jako recepční norma. Velkým problémem byla jeho platnost pouze pro české země (Čechy, Moravu a původní rakouské Slezsko), na Slovensku platilo zvykové uherské právo. S tímto právním dualismem v občanském právu Československá republika neúspěšně bojovala po celou dobu své existence, ale nikdy se občanské právo pro území celého státu v období I. republiky sjednotit nepodařilo.⁴¹

Po druhé světové válce a následnému bipolárnímu politickému uspořádání Evropy došlo i k sovětizační změně československého trestního a občanského práva. Po vzoru sovětských zákonů právní věda vycházela z třídní povahy práva, její ideologizace a zpracovávala například systém boje s trestnými činy jako s činy pro společnost nebezpečnými. Při hodnocení rozhodovala nebezpečnost pro společnost jak způsobeného činu, tak i pachatele.⁴²

1.2.5.1 ...občanského práva

Bělovský píše, že „tradiční právní dualismus vycházející z římského práva byl na počátku 50. let kritizován jako buržoazní přežitek, jenž v prostředí nově se formulujících vztahů ztrácí opodstatnění“. Popisuje zde filozofii ideologického myšlení, kdy jedním z úkolů „bylo např. odnaučit lidi vlastnickým návykům, respektive zbavit je potřeby vlastnit majetek a nahradit tyto vlastnosti spontánní potřebou věci sdílet“.⁴³

⁴¹ Všeobecný zákoník občanský, [online]. Článek 2012 [cit. 2012-02-07]. Dostupné na www: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Komunistický_režim_v_Československu>.

⁴² STRAKA, R., *Postavení institutu krajní nouze v systému okolností vylučujících protiprávnost v čs. trestním právu*, [online]. Bakalářská práce 2008 [cit. 2011-12-04]. Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/170593/pravf_b/BP_170593.pdf> s. 11 - 12.

⁴³ BOBEK, M. et al., *Komunistické právo v Československu*, [online]. Článek 2009 [cit. 2012-02-07], s. 426, 428. Dostupné na www: <komunistickepravo.cz>.

V občanském zákoníku z roku 1950 je svépomoc popisována v § 107, „podle kterého smí vlastník s věcí v mezích právního řádu nakládat, požadovat ji od každého, kdo ji má neprávem v své moci, a neoprávněnému zásahu se „opřít“ a § 150 kdy se držitel smí, je-li jeho držba svémocně rušena, rušení vzepřít přiměřenou svépomocí“. Takto vymezená svépomoc se již začíná velmi podobat dnešní úpravě.⁴⁴

S přípravou a přijetím nové ústavy v roce 1960 byl stávající občanský zákoník označen za překonaný a začala se připravovat další kodifikace, která vyústila přijetím zákona č.40/1964 Sb., který ve znění pozdějších předpisů platí dodnes.

Podle této úpravy je „svépomoc jednáním, jehož účelem je zabezpečit ochranu práva bez účasti státního nebo jiného orgánu, který je právním řádem povolán k tomu, aby mocensky zajišťoval ochranu ohroženého či porušeného subjektivního občanského práva. Svépomoc jako formu ochrany subjektivního občanského práva vlastní mocí a silou připouští právní řád jen zcela výjimečně. Je tomu tak proto, že znamená průlom do jinak platné zásady, že ochrana těchto práv je výlučným oprávněním a zároveň povinností státu. Svépomoc je připuštěna pouze tam, kde ochrana poskytnutá státem by přišla pozdě a kde by se tedy ohrožený subjekt dostával nutně do situace, že by ochrany svého subjektivního občanského práva dosáhl opožděně, popřípadě s rizikem, že ji dosáhne jen částečně, anebo dokonce vůbec ne.“⁴⁵

V současné době se vzhledem ke společenským změnám po roce 1989 a novým potřebám vyplývajícím z tržního hospodářství se připravuje nový občanský zákoník.

⁴⁴ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 16.

⁴⁵ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 17.

1.2.5.2 ... trestního práva

1. srpna 1950 nabyl účinnosti zákon č. 86/1950 Sb., který například v § 8 říká, že se připouští nutná obrana nejen proti útokům na jednotlivce, ale i proti útokům proti institucím lidově demokratické republiky, čímž jejich ochrana má ještě větší význam než ochrana jednotlivce. Dále je zde v § 9 uvedena podmínka, že je nepřipustné jednat v krajní nouzi pro toho, komu nebezpečí hrozilo a kdo je povinen toto nebezpečí snášet.⁴⁶

Právním předpisem, který v historické řadě navazuje na trestní zákony, je zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Byl vydán v době relativního uvolnění společenských poměrů, kdy po období stalinismu a tuhého režimu v letech padesátých nastala jistá změna oteplení atmosféry ve společnosti a došlo k uvolnění mnohých tehdejších regulí.⁴⁷

Přestože tehdejší socialistická nauka trestního práva proklamovala funkci nutné obrany jako účinného prostředku boje se zločinností a vyzývala občany k rozhodnému boji s trestnou činností, praxe socialistických soudů v případech, kdy občan zakročil proti pachateli trestného činu, byla zcela jiná.⁴⁸ Prof. Šámal vyjadřuje přesvědčení, že dosud uplatňované materiální pojetí vždy vede k tomu, že hranice trestného jednání nejsou zákonem definitivně stanoveny, ale jsou otevřeny pro uvážení justičních orgánů, a to nejenom soudům a státním zástupcům, ale i policejním orgánům.⁴⁹ Díky tehdejší nedostatečné úpravě nutné obrany se mnohdy z obránce stával škůdce.

⁴⁶ STRAKA, R., *Postavení institutu krajní nouze v systému okolností vylučujících protiprávnost v čs. trestním právu*, [online]. Bakalářská práce 2008 [cit. 2011-12-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/170593/pravf_b/BP_170593.pdf>](http://is.muni.cz/th/170593/pravf_b/BP_170593.pdf) s. 11 - 12.

⁴⁷ *Komunistický režim v Československu*, [online]. Článek 2011 [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vseobecny_zakonik_obcansky>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Vseobecny_zakonik_obcansky).

⁴⁸ KOUTNÝ, M., *Právní aspekty automatických obranných zařízení z hlediska nutné obrany*, [online]. Diplomová práce 2010 [cit. 2012-03-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/142699/fsps_m/Pravni_aspekty_AOZ.pdf?>](http://is.muni.cz/th/142699/fsps_m/Pravni_aspekty_AOZ.pdf) s. 12

⁴⁹ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného*. Bulletin advokacie. Česká advokátní komora v Praze [online]. 2009 č. 10 [cit. 2011-03-27]. Dostupné na [www: <http://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf>](http://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf). s. 22. ISSN 1210-6348.

V novém trestním zákoníku z roku 2009, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2010, se do popředí trestněprávní ochrany dostává člověk, zejména život, zdraví, tělesná integrita, osobní svoboda, čest a důstojnost.⁵⁰

Tím byl završen dlouhodobý proces rekodifikace trestního práva hmotného. Nejedná se zde o pouhé shrnutí dílčích novelizací ještě stávajícího trestního zákona, nýbrž o zcela novou kodifikaci s řadou změn a novot. S politickými změnami po roce 1989 bylo třeba reagovat na okamžité společenské potřeby. Ve společnosti se rozmáhaly zcela nové činy, které sice nenaplňovaly znaky uvedené v zákoně, ale byly pro společnost nebezpečné. Bylo třeba, aby zákonodárci dle zkušeností výkonné moci stanovili jejich trestnost. To se týkalo zejména některých hospodářských a majetkových činů.⁵¹ Také svépomoc v podobě krajní nouze a nutné obrany doznala moderního zakotvení v tomto zákoníku.

⁵⁰ HULÁN, P., *Nový trestní zákoník (rekodifikace trestního práva)*, [online]. Článek 2010[cit. 2011-02-10]. Dostupné na www: <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/novy-trestni-zakonik-rekodifikace-trestniho-prava.html>>.

⁵¹ NOVOTNÝ, O. et al., *Trestní právo hmotné*. Praha: Codex, 1997, 3. přepracované vydání, s. 134. ISBN 80-85963-24-8.

2 SVÉPOMOC

2.1 Definice svépomoci

Jak již bylo v úvodu řečeno, můžou se naskytnout situace, kdy okamžité, svépomocné jednání k zamezení bezpráví nesnese odkladu, a to v případech, kdy orgány státní moci nejsou momentálně k dispozici a mohlo by dojít k nebezpečí z prodlení. Právní základ svépomoci definuje občanský zákoník, kde se v §6 říká: *„Jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je tak ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit“*.⁵² Toto právo podtrhuje Listina základních práv a svobod (dále jen Listina) v článku 23, kde je stanoveno: *„Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny“*.⁵³ To znamená, že v určitých situacích může občan jako adresát normy projevit tzv. civilní neposlušnost, což je stav, kdy se přes neuposlechnutí příkazu normy zachová podle svého svědomí.⁵⁴

2.2 Důvěra v právo, právo na ochranu

*„Jedním ze základních znaků a předpokladů právního státu a zároveň právní jistoty jako jednoho z jeho atributů je takové uspořádání státu, v němž každý, fyzická osoba i osoba právnická, může mít důvěru v právo.“*⁵⁵ To znamená, že podstata právní jistoty *„spočívá v tom, že každý může spoléhat na to, že mu stát poskytne efektivní ochranu v jeho právech, že mu státní moc dopomůže k realizaci jeho subjektivního práva, bude-li mu v tom někdo neprávem bránit, a zároveň spoléhat na to, že ho stát postihne zákonem*

⁵² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ostrava: Sagit, 2001, s. 7. ISBN 80-7208-258-2.

⁵³ Ústavní zákon č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod [online]. Článek (2012?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://psp.cz/docs/listina.html>](http://psp.cz/docs/listina.html).

⁵⁴ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 213. ISBN 80-7179-028-1.

⁵⁵ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 205. ISBN 80-7179-028-1.

*předvídanou, a žádnou jinou než předvídanou, sankcí za to, že porušil právní předpis a konečně na to, že ho nepostihne sankcí, jestliže právní předpis neporušil.*⁵⁶

Jednou ze základních povinností právního státu je tedy zabezpečování a poskytování právní ochrany, jejíž součástí je i právo každého dovolat se právní ochrany svého subjektivního práva a zároveň i jistota, že se mu tohoto práva dostane. Každý má tedy právo na ochranu svého práva, kterou má za povinnost poskytnout stát. „Právo na ochranu je tedy subjektivním právem vůči státu“.⁵⁷ Ostatně toto subjektivní právo je vyjádřeno jako jedno ze základních občanských práv v čl. 36 Listiny, kde se v odstavci 1 říká, že „každý se může domáhat stanoveným způsobem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu“.⁵⁸

Rozumíme tím, že poskytování ochrany, kterou se zcela jistě míní poskytování právní ochrany s pomocí eventuálního státního donucení, je nejen povinností, ale i výlučným právem státu. Nikdo jiný než státní orgán, to znamená soud nebo jiný podle zákona příslušný státní orgán, není oprávněn a není způsobilý takovouto právní ochranu poskytovat. Mluvíme tak o státním monopolu poskytování právní ochrany⁵⁹ a z toho vyplývající obecný zákaz svépomoci, ze kterého se připouštějí jen některé výjimky (viz. čl. 23 Listiny) „jako opatření pro případ, že účinné poskytování státní ochrany nefunguje“⁶⁰.

Jedinou skutečnou, omezenou a zároveň i mimosoudní výjimkou právní ochrany je zde tedy povolena svépomoc za použití přiměřených prostředků proti bezprostředně hrozícímu nebo trvajícím útokům na chráněný zájem, jejímž specifickým případem kromě nutné obrany je i jednání v krajní nouzi (kdy nebezpečí nelze odvrátit jinak než přiměřeným poškozením cizího práva), a

⁵⁶ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 205. ISBN 80-7179-028-1.

⁵⁷ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 213. ISBN 80-7179-028-1.

⁵⁸ *Ústavní zákon č.2/1993 Listina základních práv a svobod* [online]. Článek (2012?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://psp.cz/docs/listina.html>](http://psp.cz/docs/listina.html).

⁵⁹ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 18.

⁶⁰ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 214. ISBN 80-7179-028-1.

k ochraně vlastnických práv využití zadržovacího práva nebo tzv. sousedských práv. V zásadě však výjimečné dovolení svépomoci nesmí vést k popření podstaty existence jejího zákazu.⁶¹

2.3 Svépomoc a svémoc

V našem právu se v různých předpisech pracuje s pojmy svépomoc a svémoc. Tato terminologie vznikla v 19. stol. překladem německých slov Selbsthilfe (svépomoc) a Eigenmacht (svémoc) rozlišujících dovolené a nedovolené použití vlastní moci. Rozdíl mezi obojím vyplývá z obsahu obou pojmů.⁶² „Svépomoc je pomoc jednajícího sobě samému k tomu, nač má podle svého přesvědčení právo, a to vlastními silami a prostředky, tedy pomoc bez cizí účasti, zvláště bez účasti veřejné moci. Naproti tomu svémocí rozumíme svévoli, libovůli a zejména nedovolené zmocnění se věci nebo práva, tedy použití vlastní moci k tomu, aby se jednající domohl něčeho, nač ani podle svého vědomí nemá právo.“⁶³

Svémocí tak můžeme označit každé lidské chování, které lze kvalifikovat jako zásah do pokojného stavu. Tím rozumíme situaci, kdy si někdo dopomáhá ke svému právu sám, a to právě jinak, než dovolenou svépomocí podle §6 Obč.Z.⁶⁴ Profesor Švestka dále zmiňuje, že v tomto smyslu mluví o svémoci např. § 176 odst. 1 ObčZ nebo např. v § 115 TrZ, stejně tak jako o svépomoci mluví v opačném smyslu např. § 152 odst. 1, § 160 Stav.Z. Občanský zákoník

⁶¹ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 19.

⁶² PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 20.

⁶³ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 97. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz.>](http://ulozto.cz.)

⁶⁴ *Ochrana pokojného stavu* [online]. 2011 [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ops.cz/poradna/kategorie/sousedska-prava/rada/ochrana_pokojneho_stavu>](http://ops.cz/poradna/kategorie/sousedska-prava/rada/ochrana_pokojneho_stavu).

používá pouze v § 176 příslovce „svémocně“. Slovo „svépomoc“ použila jen důvodová zpráva k § 6.⁶⁵

V klasickém právu se toto pojetí svépomoci původně objevilo jako konstrukce zvláštního oprávnění k ochraně vlastní držby, čímž byly dány meze dovolené svépomoci. Naproti tomu svémoc byla obecně zakázána.⁶⁶ Z toho vychází i filozofie našeho občanského práva. Výsledkem toho je nejen zmiňované rozlišení zakázané svémoci a svépomoci, „*ale i v odlišení svépomoci dovolené a nedovolené. Dovolená svépomoc odpovídá mezím zákonného povolení, nedovolená svépomoc z těchto mezí excesem vybočuje.*“⁶⁷

2.4 Svépomoc obranná a útočná

Římské právo rozeznávalo k ochraně svépomoc obrannou (defenzivní) nebo útočnou (ofenzivní nebo agresivní). A to podle toho, zda se reaguje na porušení soukromého práva způsobem omisivním, tj. bráním-li svá práva proti bezprávnému útoku na ně, nebo komisivním, tj. dobývám-li si je sám proti tomu, kdo mé právo porušuje.

U nás obecně platí, že doslovné znění § 6, a jeho systematické přiřazení k § 4 o dovolání se veřejné moci při ohrožení nebo porušení práva, a zejména k § 5, chránícího pokojný stav, vede k závěru, že ofenzivní svépomoc je

⁶⁵ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 97. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

⁶⁶ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 21.

⁶⁷ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 97. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

v našem právu vyloučena.⁶⁸ V současném českém právním systému se tedy jedná o svépomoci pouze jako o jediné, obecné, bez dalšího rozlišení.⁶⁹

2.5 *Zákonné podmínky aprobované svépomoci*

Jak bylo řečeno, podstata svépomoci tkví v tom, že oprávněný si sám svou vlastní mocí vynucuje uskutečnění svého práva. Její akceptace je jednou z výjimek tzv. teorie dělené moci (její podstata spočívá v oddělení moci soukromé a veřejné) a tak je umožněno vstupu násilí do služby právu.⁷⁰ Frejlich připomíná, že v žádném případě není použití svépomoci v případě hrozícího bezprostředního a neoprávněného zásahu do práva povinné. Ani ten, kdo mohl svépomoc použít a neučinil tak, nenesení žádnou újmu.⁷¹

Zákonné podmínky legality dovolené svépomoci jsou:

- neoprávněnost zásahu do práva;
- bezprostřednost takového zásahu spočívající v tom, že zásah buď reálně hrozí jako bezprostřední, anebo již nastal a trvá jako dosud neukončený;
- svépomoc musí být provedena prostředky přiměřenými intenzitě nebezpečí a způsobu zásahu (např. v minulosti bylo shledáno, že postavení samostřílu k ochraně proti zlodějům není přiměřenou obranou proti hrozícímu útoku zloděje);
- může ji vykonat jen ten, kdo byl ohrožen, případně jeho zmocněnec.⁷²

⁶⁸ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf>](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 22.

⁶⁹ FREJLICH, P., *Ochrana vlastnického práva v římském právu a dnes*, [online]. Bakalářská práce 2011 [cit. 2012-26-01]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/.pdf?>](http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/.pdf?) s. 36.

⁷⁰ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 98. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz.>](http://ulozto.cz.)

⁷¹ FREJLICH, P., *Ochrana vlastnického práva v římském právu a dnes*, [online]. Bakalářská práce 2011 [cit. 2012-26-01]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/.pdf?>](http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/.pdf?) s. 35.

⁷² PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf >](https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf) s. 23.

Uvědomíme-li si význam systematického zařazení svépomoci v úvodní partii občanského zákoníku, vyplyne nám, že svépomoc může mít své uplatnění jak u majetkových práv, tak i u práv ryze soukromých.⁷³ Měli bychom se vyvarovat svépomoci proti oprávněnému zásahu. „*Bránit svá práva svépomocí však úspěšně nelze proti oprávněnému zásahu*“.⁷⁴ Podobně se vyjadřuje i výklad trestního zákoníku u institutů krajní nouze § 28 a nutné obrany § 29, kdy „*proti jednání v krajní nouzi nelze použít nutnou obranu nebo krajní nouzi, proti jednání v nutné obraně nelze použít krajní nouzi nebo nutnou obranu*“.⁷⁵ Toto jednání bývá posuzováno podle § 158 TrZ. jako trestný čin rvačka.

Odborná veřejnost si ohledně odůvodněné svépomoci často klade otázku, kdy je zásah ukončen a kdy ještě trvá. Co se týká bezprostřednosti zásahu do práva, podle mne měl zákonodárce na mysli takové jednání, kdy zásah do práv se chystá právě teď a nebo už nastal a dosud neskončil. Svépomoc tedy není přípustná kromě bezprostředního ohrožení práva. Pakliže útok do práva skončil, nastává stav po zřejmém zásahu do pokojného stavu a dotčené osobě se „*nabízí jako možná a přípustná obrana postup podle §5 sledující obnovu pokojného stavu*“.⁷⁶ Pakliže tento stav po útoku zůstává v klidu protiprávní, pak je nutné postupovat podle § 4 a obrátit se na příslušné orgány veřejné moci.⁷⁷

Jak píše profesor Švestka, takto lze postupovat v rovině majetkových práv. Jako příklad uvedl situaci, kdy lze jen těžko „*uplatnit právně relevantní námitku proti stanovisku, že vlastník věci, který najde druhý den svou věc neoprávněně odňatou u třetí osoby, není oprávněn se sám svou mocí a silou*

⁷³ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 98. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

⁷⁴ FREJLICH, P., *Ochrana vlastnického práva v římském právu a dnes*, [online]. Bakalářská práce 2011 [cit. 2012-26-01]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/pdf?>](http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/pdf?) s. 35.

⁷⁵ CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, s. 40, r.k.p.

⁷⁶ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 99. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

⁷⁷ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 98. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

*této věci zmocnit, nýbrž se musí dovolat svého práva u moci veřejné*⁷⁸. Dále však uvádí, že toto schéma selhává, jedná-li se o zásah do práv osobních. „Dojde-li např. k únosu, a tím mj. i k občanskoprávnímu deliktu spočívajícímu v nedovoleném zásahu do osobnosti člověka, sotva můžeme akceptovat stanovisko, že zavřením uneseného do sklepa útok skončil, takže unesené osobě nezbyvá nic jiného, než čekat na pomoc moci veřejné.“⁷⁹ Zde by se zřejmě mělo pro posouzení popsanych situací vycházet z včasnosti zásahu moci veřejné (státní).

Nabízí se otázka v souvislosti s častými případy užití svépomoci ve formě prozatímního opatření např. při zadržení zloděje v obchodě až do příchodu policie (zloděj, který odňal cizí věc a má ji ve své moci, dokončil neoprávněný zásah a tím nastolil protiprávní vztah). Přestože v §6 výslovná ustanovení k tomuto jednání chybí, není toto jednání svépomocí v rozporu s právem. Každý ví, že osoby podezřelé z krádeže jsou vždy až do příchodu policie zadržovány a že tomu tak vždy bylo.⁸⁰

K uskutečnění tohoto právního aktu musí být opět splněny zákonné podmínky. Kromě hrozby zásahu do subjektivních práv (1. podmínka), který hrozí bezprostředně nebo stále trvá (2. podmínka), je k užití svépomoci oprávněn pouze ohrožený subjekt (3. podmínka). V případě prodejny (fyzická osoba podnikající nebo právnická osoba) lze vyvodit, že je tak myšlen i ten, kdo je oprávněn za tuto osobu jednat. Tedy pracovníci této prodejny. Samozřejmě musí být splněno zachování přiměřenosti (4. podmínka).⁸¹

⁷⁸ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 99. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

⁷⁹ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 99. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

⁸⁰ PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf_m/Diplomova_prace_SVEPOMOC.pdf> s. 25.

⁸¹ BORGULA, A., *Prevence krádeží v obchodě*, [online]. Článek 2011 [cit. 2011-01-6]. Dostupné na www: : <<http://www.socr.cz>>.

3 SUBJEKTIVNÍ PRÁVA, PRÁVNÍ POVINNOSTI

Můžeme říct, že slovo právo má v mnoha jazycích většinou párový smysl. Známe např. právo nepsané a psané, pozitivní a přirozené, vnitrostátní a mezinárodní, hmotné a procesní, veřejné a soukromé, absolutní a relativní, objektivní a subjektivní... Obsahem občanskoprávních vztahů jsou subjektivní práva a právní povinnosti, které jsou nerozlučně spjaté.⁸²

3.1 Pojmy subjektivní práva, právní povinnosti

Pod výrazem subjektivní práva si můžeme představit možnosti nebo oprávnění k chování, které jsou zaručeny normami objektivního práva. Pod označením právní povinnosti si můžeme představit takový způsob chování, které pod hrozbou předvídatelné sankce je podle norem objektivního práva. „*Výkon subjektivního práva, popř. plnění právní povinnosti pak spočívá právě v uvedeném chování. Jde o chování, které je v souladu s objektivním právem.*“⁸³ Objektivní právo je systém závazných pravidel chování vydávaných orgány veřejné moci a státní mocí vynutitelných. Pojmovým znakem objektivního práva je vztah k objektu.

3.1.1 Subjektivní právo

Subjektivní právo nám na rozdíl od objektivního práva popisuje oprávnění určité fyzické nebo právnické osoby se nějakým způsobem chovat. Pojem subjektivní právo pochází z 19. století a používá se zejména v oblasti soukromého práva. Jeho pojmovým znakem je vztah k subjektu. Profesor Knapp popisuje subjektivní právo jako chápání „*míry faktické možnosti chování subjektu, která je objektivním právem (zákonem) chráněna proti*

⁸² KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.254. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

⁸³ BOGUSZAK, J, ČAPEK, J., GERLOCH, A., *Teorie práva*, Praha: ASPI (2004?), (2. vydání?), s. 117. [online]. (2005?) [cit. 2012-02-24]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

neoprávněnému rušení někým jiným, včetně státu samého“.⁸⁴ Tuto míru a způsob faktického chování si subjekt určuje sám.

Takto chápané subjektivní právo má tři roviny, které jsou ve vzájemném vztahu. „Jsou to:

- *právo chovat se určitým způsobem, které má své zákonné meze (je to míra možnosti chování),*
- *právo požadovat určité chování od jiného, minimálně aby se zdržel rušení oprávněného chování,*
- *právo požadovat od státu právní ochranu v případě, že by oprávněné chování bylo neoprávněně rušeno, popř. bylo takovému chování neoprávněně bráněno.“⁸⁵*

Z toho vyplývá, že s pojmem subjektivního práva zřetelně souvisí pojem nárok. Ten bývá chápán jako „*oprávnění domoci se s úspěchem svého subjektivního práva uplatněním donucení u státního orgánu“.*⁸⁶

3.1.2 Právní povinnost

Tak jako práva a povinnosti tvoří párový pojem, tak i subjektivní práva by neměla žádný význam bez odpovídajících právních povinností jiných subjektů. „*Právní povinností se rozumí nutnost, vyplývající bezprostředně nebo zprostředkovaně pro právní subjekty z právních norem, chovat se určitým způsobem pod hrozbou sankce“.*⁸⁷ To znamená, že základní právní povinností je tedy chovat se tak, aby tímto chováním nebyla rušena práva druhého. A obráceně subjektivnímu právu jednoho odpovídá určitá povinnost druhého.⁸⁸

⁸⁴ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 193 - 194. ISBN 80-7179-028-1.

⁸⁵ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 194. ISBN 80-7179-028-1.

⁸⁶ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.254 . 255. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

⁸⁷ GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 166. ISBN 978-80-7380-023-9.

⁸⁸ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 195. ISBN 80-7179-028-1.

Jinými slovy tak právní povinnost znamená normou vyjádřený příkaz jednat určitým způsobem, určitého jednání se zdržet nebo určité jednání strpět. Protipólem právní povinnosti je subjektivní právo. Např. jak píše Pecina, povinnosti dlužníka zaplatit dluh odpovídá právo věřitele toto plnění vyžadovat.⁸⁹ Takže právní povinnosti a subjektivní práva nemohou být jedny bez druhých, jsou tedy nedílně spojeny.

3.1.3 Předmět a výkon subjektivních práv a povinností

Předmětem subjektivních práv a povinností, jak bylo zmíněno výše, je vždy označováno nějaké chování. Subjektivní právo je tedy „*právo subjektu na jisté chování – jeho právo chovat se jistým způsobem, jakož i jeho právo požadovat od druhých subjektů odpovídající chování, které je předmětem jejich právních povinností*“.⁹⁰

Výkon subjektivních práv a právních povinností je jedna z možností realizace norem občanského práva. Výkonem práv se rozumí takové chování vedoucí k uplatňování subjektivních práv, „*kteřé občanské právo svým subjektům dovoluje (k němuž je opravňuje) a kterež zároveň směřuje k výsledku (stavu) objektivním právem sledovanému*“.⁹¹

Naše právo zná čtyři právní povinnosti, které se podle způsobu aktivity subjektů práva dělí na dvě skupiny. V první skupině jsou ty povinnosti, které spočívají v nutnosti aktivní činnosti:

- druhému subjektu něco dát - dare (jednorázový úkon, např. kupní smlouva, kdy prodávající předá kupujícímu věc a kupující dá prodávajícímu peníze), nebo
- pro něj něco konat - facere (opakované plnění, např. mandlovna vyžehlí prádlo).

⁸⁹ PECINA, T., *Právní povinnost*, [online]. Článek 2006 [cit. 2012-02-25]. Dostupné na www: <<http://www.iuridictum.pecina.cz>>.

⁹⁰ BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A., *Teorie práva*, Praha: ASPI (2004?), (2. vydání?), s. 117. [online]. (2005?) [cit. 2012-02-24]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

⁹¹ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.258. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

Jde tedy o právní normou stanovený nebo z právní normy odvozený příkaz k určitému chování.

Ve druhé skupině jsou ty povinnosti, které spočívají v nutnosti nečinnosti:

- strpět nějakou činnost druhého subjektu, kterou by jinak trpět nemusel - pati (vlastník bytu strpí, aby jeho část užíval ten, kdo k tomu má právo), nebo
- něčeho se zdržet, nekonat – omittere, a to na základě právní normou stanoveném nebo z právní normy odvozeném zákazu určitého chování (např. zamezení přístupu k sociálnímu zařízení).

V oblasti soukromého práva se, jak píše profesor Knapp, používá také označení subjektivní povinnosti, kterými jsou myšleny závazky nebo dluhy, i když pouze jako synonyma k výrazu povinnost.⁹² Jsou tím myšleny povinnosti vzniklé z právních úkonů, zejména ze smluv nebo výjimečně z jednostranného právního aktu (např. veřejná soutěž).⁹³

Porušení právních povinností je chápáno jako delikt, s nímž právo spojuje sankční následky v podobě právní odpovědnosti.⁹⁴

3.1.3.1 Odpovědnost a sankce

Mluvíme-li o odpovědnosti v obecně, myslíme tím např. odpovědnost morální, politickou, právní... Nás zajímá právní odpovědnosti, která má logicky užší význam. Je založena na protiprávním jednání odpovědné osoby (odpovědnost za zavinění, odpovědnost obecná, subjektivní). Existuje od vzniku

⁹² KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 200. ISBN 80-7179-028-1.

⁹³ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.267. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

⁹⁴ GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 167. ISBN 978-80-7380-023-9.

škodlivého stavu, za který osoba odpovídá, bez ohledu na zavinění (odpovědnost za následek, objektivní).⁹⁵

Nejobecnější znak právní odpovědnosti spočívá na základě zákonem stanovené skutečnosti v povinnosti snést zákonem stanovenou újmu. Povinnost snášet tuto újmu, nebo ta újma sama, se nazývá sankce. Sankce tedy představuje sekundární povinnost, která vzniká porušením primární povinnosti. Její funkce je zejména preventivní, reparační, satisfakční nebo represivní. Obecně se vedle sankcí objektivních, t.j. obecných sankcí zákonných, které působí jako hrozba sankcí, vyskytují také sankce konkrétní, subjektivní, které již někoho postihly.⁹⁶

S pojmem odpovědnost také souvisí pojem zavinění. Pod tímto pojmem se rozumí psychický vztah toho, kdo se určitým způsobem chová, k výsledku jeho chování.⁹⁷

3.1.4 Třídění subjektivních práv

Podle obsahu subjektivní práva a podle jeho charakteru se tato práva dělí na práva absolutní, tj. působící ke všem právním subjektům (např. právo vlastnické nebo práva osobní povahy), a práva relativní, tj. ve vztahu ke konkrétním subjektům (např. práva závazková nebo sociální práva). Dále se dělí na práva soukromá a práva veřejná, nebo na práva hmotná a procesní. Nemůžeme pominout podle mne nejvýznamnější subjektivní práva – základní práva a svobody, které jsou zaručeny ústavním právem a právem mezinárodním.⁹⁸

⁹⁵ PECINA, T., *Odpovědnost*, [online]. Článek (2011?) [cit. 2012-02-25]. Dostupné na [www : <http://www.iuridictum.pecina.cz>](http://www.iuridictum.pecina.cz).

⁹⁶ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 200 - 201. ISBN 80-7179-028-1.

⁹⁷ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 201. ISBN 80-7179-028-1.

⁹⁸ GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 168. ISBN 978-80-7380-023-9.

3.1.4.1 Práva absolutní a relativní

Absolutní subjektivní práva, jak píše prof. Knappová, jsou zpravidla definována jako práva, která působí proti všem. To znamená, že absolutnímu subjektivnímu právu odpovídá povinnost jakéhokoliv počtu libovolných subjektů něco nekonat (nerušit oprávněného v jeho právech). „*Typickými příklady absolutních subjektivních práv jsou zejména právo vlastnické i ostatní věcná práva, dále autorské právo i průmyslová práva (dnes označována většinou jako práva duševního vlastnictví)...*“⁹⁹ Patří sem také např. právo na život, na osobní svobodu, na jméno, na příznivé životní prostředí a jiná lidská práva a základní svobody.

Naproti tomu relativními subjektivními právy nazýváme taková práva, kterým jsou přikládány povinnosti individuálně určeného subjektu (několika určených subjektů) něco určitého dát, konat, zdržet se určitého konání. Přitom platí, že subjekty mají vzájemně mezi sebou povinnosti a oprávnění.¹⁰⁰ Patří sem např. právo na zdravotní péči, na vzdělání, na zaplacení pohledávky, nájemní právo aj.

Práva absolutní a relativní působí v různých vzájemných vztazích. Asi nejdůležitější vztah říká, že porušením práva absolutního vzniká právo relativní. Např. poruší li „*někdo absolutní právo vlastnické, vznikne mu ze zákonných podmínek povinnost následky tohoto porušení odčinit. Mezi tím, kdo vlastnické právo porušil a vlastníkem vzniká relativní právní vztah, jehož obsahem je právě povinnost odčinit následky porušení vlastnického práva.*“¹⁰¹

Rozdíl mezi absolutním a relativním právem nelze absolutizovat. Např. právo na vzdělání. Jeho základ je relativní, ale jeho naplňování je spojeno s prvky absolutními. Když se u absolutního práva někdo dopustí deliktu

⁹⁹ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.256. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

¹⁰⁰ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.256. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

¹⁰¹ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.256. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

(zasahuje do jeho plnění), právo se mění na relativní, konkretizuje se na osobu škůdce.

„Např. věcná práva (§ 123 až 180) mají absolutní charakter. Jsou to práva, která svému subjektu poskytují oprávnění přímého ovládnutí věci, předmětem je věc hmotná. Závazková práva mají relativní charakter a korelativní práva. Práva k nehmotným statkům zahrnuje práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti (právo intelektuálního vlastnictví a právo průmyslového vlastnictví) a práva zabezpečující ochranu osobnosti.“¹⁰²

3.1.4.2 Práva soukromá a veřejná

Rozdíl mezi subjektivními právy soukromými a právy veřejnými podle profesora Boguszaka spočívá v tom, že se soukromými právy může jejich subjekt disponovat tím, že je může svým vlastním úkonem v jakékoliv míře převést na jiný subjekt, a to v mezích stanovených kogentními právními normami. Naproti tomu s veřejnými právy jejich subjekt disponovat nemůže.¹⁰³

3.1.4.3 Základní lidská práva a svobody

Základní lidská práva jsou významná subjektivní veřejná práva, která jsou zaručena Ústavou. V ČR jsou deklarována v Listině základních práv a svobod a jsou součástí ústavního pořádku.

„Lidská práva mají povahu veřejných práv ve vztahu k veřejné moci, jsou v tomto vztahu nezadatelná, tj. nezczizitelná. Právní úkony, jimiž by kdokoli zczizoval své lidské právo ve prospěch státu nebo území samosprávy, jsou

¹⁰² *Občanské právo hmotné a procesní*, [online]. Článek (2011?) [cit. 2012-02-27]. Dostupné na [www: <http://uloz.to/xghdixV/obcanske-pravo-hmotne-a-procesni>](http://uloz.to/xghdixV/obcanske-pravo-hmotne-a-procesni) s. 14.

¹⁰³ BOGUSZAK, J, ČAPEK, J., GERLOCH, A., *Teorie práva*, Praha: ASPI (2004?), (2. vydání?), s. 120. [online]. (2005?) [cit. 2012-02-24]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

*neplatné. V tomto vztahu jsou tedy veškerá lidská práva veřejnými subjektivními právy, podléhají veřejnoprávnímu režimu“.*¹⁰⁴

Základní lidská práva jsou v České republice garantována jednak Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod, jednak řadou mezinárodních smluv, například Úmluvou proti mučení, Úmluvou o právech dítěte a zejména Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, kterou vykládá a aplikuje Evropský soud pro lidská práva.¹⁰⁵

3.1.5 Hierarchie subjektivních práv

Vzhledem k tomu, že všechna práva nejsou stejně významná, je dělení podle jejich významu důležité při kolizi subjektivních práv. Rozlišujeme dvě základní skupiny práv. jsou to:

- *„základní práva a svobody - jsou ústavně zaručena, jsou nezadatelná, nezczizitelná, nezrušitelná a nepromičitelná. Nacházejí se pod ochranou soudu, kterou nelze vyloučit ani zákonem.*
- *práva zaručená zákonem – dělí se na dvě skupiny:*
 - *práva vyplývající přímo ze zákona,*
 - *práva na základě zákona vytvořená (mohou v řadě případů vzniknout, aniž by zde byl zákonný podklad, přestože je zákony neznají, mohou být vymahatelná“.*¹⁰⁶

Podobně jako u jiných práv především platí, že nadřazenost nad ostatními právy mají práva ústavní. V případech, kdy jsou práva na stejné úrovni, musí dostat přednost to právo, které nelze vykonávat bez omezení jiného práva, tedy jehož výkonem dochází k omezení práva jiného, např. právo shromažďovací a právo pohybu nebo právo vlastnické a právo na bydlení. Dalším kritériem je veřejný zájem, který vyjadřuje, že přednost má to právo, které je nositelem silnějšího veřejného

¹⁰⁴ BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A., *Teorie práva*, Praha: ASPI (2004?), (2. vydání?), s. 121. [online]. (2005?) [cit. 2012-02-24]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

¹⁰⁵ *Základní lidská práva*, [online]. Článek (2012) [cit. 2012-02-25]. Dostupné na www: : <<http://www.wikipedia.org>>.

¹⁰⁶ GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 172. ISBN 978-80-7380-023-9.

zájmu.¹⁰⁷

¹⁰⁷ GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 172.
ISBN 978-80-7380-023-9.

4 VYMAHATELNOST A OCHRANA SUBJEKTIVNÍCH PRÁV

Jedním ze základních povinností právního státu je zabezpečení a poskytování právní ochrany. Nepřísluší mi posuzovat její kvalitu, ale konstatuji fakt, že existuje. Součástí této právní ochrany je i jistota, že každý se může dovolat svého subjektivního práva s vědomím, že se mu této ochrany od státu jako nositele výlučného práva dostane.

Každý má tedy právo (právní nárok) na ochranu svého práva, což znamená, že právo na ochranu je subjektivním právem vůči státu. To potvrzuje i článek č. 36 Listiny základních práv a svobod, kde v odst. 1 se říká, že „každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu“.¹⁰⁸ A obráceně z toho lze vyvodit, že poskytování právní ochrany (včetně eventuálního státního donucení) „je nejen povinností, ale i výlučným právem státu“¹⁰⁹. Odtud pramení, až na některé výjimky, všeobecný zákaz svépomoci.¹¹⁰

Důležité je nejen uvědomění si svého subjektivního práva, ale i jeho vymahatelnost. Pakliže mluvíme o existenci právního nároku, je právo vymahatelné, je dospělé. Jako subjekt práva mám nárok na donucení jiného subjektu ke splnění jeho povinnosti.¹¹¹ Tedy i stát.

Je třeba zmínit, že přesto, že jsou některá práva zaručena normami platného objektivního práva, nejsou vymahatelná. „Jsou to např. promlčená práva přestávají být nárokem, existují v podobě přirozeného závazku (naturální obligace – povinnosti, která není vymahatelná, záleží jen na povinném subjektu, zda zaplatí dluh nebo ne). Nevymahatelná jsou též práva, spojená s uvážením

¹⁰⁸ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 214. ISBN 80-7179-028-1.

¹⁰⁹ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 214. ISBN 80-7179-028-1.

¹¹⁰ viz. kapitola 2.1.

¹¹¹ GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 169. ISBN 978-80-7380-023-9.

orgánu veřejné moci (např. právo na udělení státního občanství, právo na udělení milosti v trestních věcech).“¹¹²

4.1 Vymáhání subjektivních práv

Vzhledem k výše vysvětlenému státnímu monopolu poskytování ochrany je vymahatelnost subjektivních práv spojena s jejich ochranou ze strany státu za podmínek, které stanoví normy pozitivního práva. Občanský zákoník zná dva způsoby vymáhání subjektivních práv.

4.1.1 ...prostřednictvím státu

Stát prostřednictvím použití veřejné moci garantuje práva a donucuje povinné ke splnění povinností. *„Rozhodující částí systému mocenské ochrany subjektivních práv je soudní ochrana, dále lze postupovat prostřednictvím správních úřadů, veřejného ochránce práv, státního zástupce, policie apod. Soudní ochrana práv, která musí být nezávislá a nestranná, má několik podob“.*¹¹³ To se vztahuje i na základní práva a svobody.

4.1.1.1 Ochrana soudní

Obecně se o soudní ochraně subjektivních práv hovoří občanský zákoník v § 4. *„Proti tomu, kdo právo ohrozí nebo poruší, lze se domáhat ochrany u orgánu, který je k tomu povolán. Není li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem soud.“*¹¹⁴

Soudní ochrana je v našem soudním systému poskytována v řízení trestním (rozhodování o trestných činech) nebo civilním (rozhodování o právech

¹¹² GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 169. ISBN 978-80-7380-023-9.

¹¹³ GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání, s. 169. ISBN 978-80-7380-023-9.

¹¹⁴ *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*. Ostrava: Sagit, 2001, s. 7. ISBN 80-7208-258-2.

a povinnostech v oblasti soukromoprávní, přezkoumávání správních aktů). Trestní řízení se zahajuje výlučně na návrh státního žalobce coby představitele státu. Poškozený, jehož práva byla porušena trestným činem, může státního zástupce jen upozornit, tedy nemůže sám podat žalobu. Naproti tomu civilní řízení soudní se zahajuje na návrh toho, kdo se domáhá právní ochrany a soud je těmito návrhy z velké části vázán. Převládá zásada, kdy je navrhovatel doslova pán sporu a že soud má rozhodovat jen o tom, oč byl požádán.¹¹⁵

4.1.1.2 Ochrana poskytovaná jinými orgány

O poskytování občanskoprávní ochrany subjektivních práv hovoří v občanském zákoníku § 5. *„Došlo li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy. Ten může předběžně zásah zakázat nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav. Tím není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu.“*¹¹⁶

Oproti ochraně soudní zde nejde o ochranu práva, ale o ochranu pokojného stavu (klidu, pořádku). *„Ten, k jehož újmě byl pokojný stav porušen, se může domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy, jímž je pověřený obecní úřad, resp. obvodní úřad.“*¹¹⁷ Příslušným orgánem je myšlen ten orgán, v jehož správním území ke zřejmému zásahu do pokojného stavu došlo. *„Podmínkou poskytnutí této ochrany je*

a) existence pokojného stavu (např. pokojná držba pozemku, pokojné užívání něčeho atd.),

*b) porušení tohoto stavu, a to porušení zřejmé.“*¹¹⁸

¹¹⁵ KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání, s. 216. ISBN 80-7179-028-1.

¹¹⁶ *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*. Ostrava: Sagit, 2001, s. 7. ISBN 80-7208-258-2.

¹¹⁷ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.262. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

¹¹⁸ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.262. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

Zjistí li orgán státní správy, že došlo ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, zásah zakáže, popř. rušiteli uloží uvést věci v předešlý pokojný stav. Toto rozhodnutí je předběžné, každý z účastníků se může následně obrátit na příslušný soud.¹¹⁹

4.1.2 ...svépomocí

Skutečnost, že svépomoc je jediná omezená výjimka z obecného monopolu poskytování právní ochrany v právním systému České republiky¹²⁰ je obšírně popsáno v první a druhé části této práce. Jak bylo napsáno výše, přestože je třeba se přednostně obracet na státní orgány, zná naše současné právo svépomoc jako jedinou, velmi omezenou a nepovinnou výjimku ze svého monopolu poskytování právní ochrany. V občanském zákoníku „*skutkovou podstatou svépomocné ochrany vymezuje § 6. Ten ji dovoluje za předpokladu, že hrozí bezprostředně neoprávněný zásah do práva a dále že ochrana je přiměřená.*“¹²¹ V § 417 je svépomoc podpořena v odstavci 1. „*Komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným k okolnostem ohrožení.*“¹²² Podle mne je zde určitá kolize, kdy na jedné straně § 6 říká, že ohrožený může, ale i nemusí, přiměřeným způsobem zásah do práva, tedy i škodu, odvrátit, a § 417 poškozeného k tomuto zásahu nutí.

Chránit a vymáhat subjektivní práva svépomocí můžeme při

- jednání v krajní nouzi,
- jednání v nutné obraně,
- zadržení věci
- výkonu sousedských práv

¹¹⁹ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.263. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

¹²⁰ FREJLICH, P., *Ochrana vlastnického práva v římském právu a dnes*, [online]. Bakalářská práce 2011 [cit. 2012-26-01]. Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/.pdf?> s. 34.

¹²¹ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.265. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

¹²² *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*. Ostrava: Sagit, 2001, s. 28. ISBN 80-7208-258-2.

4.1.2.1 Jednání v krajní nouzi

Stavem krajní nouze se označuje takový stav, kdy je třeba chránit bezprostředně ohrožený chráněný zájem obětováním zájmu jiného. K činu v krajní nouzi je oprávněn každý. Tedy nejen ten, jehož zájmy jsou ohroženy, ale i ten, jehož zájmy ohroženy nejsou.

Trestní zákoník popisuje krajní nouzi v § 28 takto:

„(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější, než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.“¹²³

Krajní nouzi se tedy označuje takový stav, kdy je možné chránit zájem, který chrání trestní zákoník, jen obětováním jiného takového zájmu (například při požáru je třeba strhnout sousedící seník, aby se zabránilo dalšímu šíření požáru). Jde vlastně o střet zájmů společnosti na ochraně různých společenských vztahů. Jednomu zájmu chráněnému trestním zákoníkem hrozí porucha, která může být odvrácena pouze tak, že dojde k narušení jiného takového chráněného zájmu. Čin, jímž je odvrácena taková porucha, je oprávněný, tedy beztrestný.¹²⁴

Občanský zákoník se ke škodě způsobené jednáním v krajní nouzi vyjadřuje v § 418, odstavec 1. *„Kdo způsobil škodu, když odvracel přímo hrozící nebezpečí, které sám nevyvolal, není za ni odpovědný, ledaže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo jestliže je způsobený následek zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.“¹²⁵*

¹²³ Pracovní pomůcka Policejního prezidia České republiky, *Zákon ze dne 8. ledna 2009 Trestní zákoník. Změna: 306/2009 Sb.* Praha: Tiskárna MV ČR, s. p. o., 2009, s. 8.

¹²⁴ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139.* Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 320. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹²⁵ *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.* Ostrava: Sagit, 2001, s. 28. ISBN 80-7208-258-2.

Podle profesora Šámala je k jednání v krajní nouzi oprávněn kdokoliv. Nejen ten, jehož zájmy jsou ohroženy, ale i ten, jehož zájmy v konkrétním případě ohroženy nejsou. Jde o pomoc v krajní nouzi. Jednání v krajní nouzi může být namířeno proti komukoli. Užití krajní nouze proti tomu, kdo již v krajní nouzi jedná, není přípustné.¹²⁶

O vybočení z mezí krajní nouze se jedná, pokud

- „způsobený následek byl zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil,
- jednání nebylo provedeno v době, kdy nebezpečí bezprostředně hrozilo, tj. stalo se předtím nebo potom,
- nebezpečí bylo možno odvrátit jinak, tj. s méně závažnými následky byla tu povinnost nebezpečí snášet“.¹²⁷

4.1.2.2 Jednání v nutné obraně

Jednání v nutné obrany je stav, který vylučuje škodlivost činu pro společnost a tím i jeho protiprávnost. Tento stav umožňuje, aby nebyly stíhány osoby, které vystoupí na ochranu svých oprávněných i společenských zájmů.

Trestní zákoník popisuje nutnou obranu takto:

„(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“¹²⁸

Tak jako u krajní nouze, podstatou nutné obrany je ochrana těch samých zájmů, které chrání trestní zákon, tedy zájmů celé společnosti (život, zdraví,

¹²⁶ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 321. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹²⁷ FLORIANOVÁ, I., *Okolnosti vylučující protiprávnost*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf? >](http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf) s. 42.

¹²⁸ Pracovní pomůcka Policejního prezidia České republiky, *ZÁKON ze dne 8. ledna 2009 TRESTNÍ ZÁKONÍK. Změna: 306/2009 Sb.* Praha: Tiskárna MV ČR, s. p. o., 2009, s. 8.

majetek...). Obránce odvrácením útoku chrání ty samé zájmy, které byly napadeny útokem, zejména život a zdraví obránce. A to tak, aby byl i zjevně nepřiměřeně způsobu útoku odvrácen útok obětováním zájmů útočnicka (např. život a zdraví útočnicka). „*Obecně lze tedy uvést, že nutná obrana je uplatněním práva proti bezpráví, kdy svépomoc nahrazuje nedostatek ochrany zájmů chráněných trestním zákoníkem ze strany veřejné moci. Nahrazuje vlastně zásah veřejných orgánů.*“¹²⁹

Občanský zákoník se ke škodě způsobené jednáním v nutné obraně vyjadřuje v § 418, odstavec 2. „*Rovněž neodpovídá za škodu, kdo ji způsobil v nutné obraně proti hrozícímu nebo trvajícím útokem. O nutnou obranu nejde, byla-li zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku.*“¹³⁰

K jednání v nutné obraně je oprávněn kdokoliv. Ten, kdo byl bezprostředně sám útokem ohrožen, popřípadě osoba, která útokem sice ohrožená není, ale vystupuje proti útokem směřujícím proti jiné osobě.¹³¹ „*A to bez ohledu, zda se osoba, proti níž útok směřuje, sama brání či nikoliv (tzv. pomoc v nutné obraně)*“.¹³² Je třeba zmínit, že nutnou obranu nelze použít proti jednání v nutné obraně. Toto útočnickovo jednání proti obránci se posuzuje jako pokračování útoku.¹³³

Vybočení z mezí nutné obrany je jednání protiprávní, pro společnost škodlivé, a proto je trestné podle toho, jaká skutková podstata trestného činu byla takovým jednáním naplněna. O vybočení z mezí nutné obrany se jedná, pokud

- „*obrana byla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku – tzv. exces intenzivní, např. střelba na děti, které jsou v cizí zahradě*

¹²⁹ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 329. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹³⁰ *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*. Ostrava: Sagit, 2001, s. 28. ISBN 80-7208-258-2.

¹³¹ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 329. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹³² ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 329. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹³³ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 329. ISBN 978-80-7400-109-3.

na třešních, střelba po vetřelci, který vnikl z neznámého důvodu přes plot na zahradu vily, aniž by byly okolnosti svědčící o bezprostředně hrozící závažné agresi,

- *obrana nebyla s přímo hrozícím nebo trvajícím útokem současná – tzv. exces extenzivní, tj. v obraně bylo pokračováno ještě v době, kdy už útok skončil (např. obránce si neuvědomil, že útok již skončil anebo pokračuje ve fyzickém ubližování útočníkovi ze msty i v době, kdy útok skončil). Při tzv. předčasné obraně o nutnou obranu vlastně nejde a nejde ani o překročení nutné obrany.¹³⁴*

4.1.2.3 Zadržení věci

Zadržovací právo je jedno z věcných práv k věci cizí, jehož podstatou je oprávnění věřitele zadržet cizí věc dlužníka jako zajištění své splatné pohledávky. Někdy jej nazýváme právem retenčním. Využitím zadržovacího práva je vždy zajištění věci movité, kterou má věřitel - zadržitel u sebe. Jde o uplatnění tzv. faktické moci nad věcí. „Zadržovací právo nevzniká na základě smlouvy, ale jednostranným úkonem jako vedlejší právo věřitele při nároku na plnění.“¹³⁵

Občanský zákoník prostřednictvím zadržovacího práva v § 175 připouští, aby ten,

„(1) kdo je povinen vydat cizí movitou věc, kterou má u sebe, může ji zadržet k zajištění své splatné pohledávky, kterou má proti osobě, jíž by jinak byl povinen věc vydat.

(2) Zadržovací právo vzniká i k zajištění dosud nesplacené pohledávky, pokud byl proti dlužníku podán návrh na konkurz.“¹³⁶

¹³⁴ JELÍNEK, J., *Trestní právo hmotné*. PRAHA: Leges, s. r. o., 2009, 1. vydání, s. 256. ISBN 978-80-87212-24-0.

¹³⁵ WALDHANS, P., *Ekonomické aspekty zajišťovacích institutů*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2012-02-29]. Dostupné na [www:<https://is.muni.cz>](https://is.muni.cz) s. 37.

¹³⁶ *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*. Ostrava: Sagit, 2001, s. 28. ISBN 80-7208-258-2.

Účelem zadržení věci se rozumí zajištění zadržitelovy zpravidla splatné pohledávky až do jejího uspokojení, pokud by jeho pohledávka nebyla jinak zajištěna. Tímto aktem má být na dlužníka, který je v prodlení s plněním svého závazku vůči věřiteli, vyvíjen účinný tlak, aby alespoň dodatečně svůj závazek splnil. V souladu s dobrými mravy má zadržovací právo sloužit k zajištění pohledávky v její skutečné výši, ne ve výši tvrzené věřitelem.¹³⁷

Zadržovací právo vzniká svémocným jednostranným aktem zadržovatele zadržením movité věci. Na rozdíl od zástavního práva má zadržovací právo jen zajišťovací funkci, neplní funkci uhrazovací. Zadržet nelze věc svémocně nebo listivě odňatou (§ 176, odst. 2). „Jestliže někdo převzal věc např. proto, aby ji předal třetímu subjektu, nemůže věc zadržet k zajištění nějaké své pohledávky vůči vlastníku věci.“¹³⁸ O zadržení věci a důvodech zadržení musí zadržitel bez zbytečného odkladu vyrozumět dlužníka, a to i v uvedeném případě písemně (§177, odst. 2).¹³⁹

Oprávněný subjekt, který zadržel věc, má povinnost ji pečlivě opatrovat, a tak zabránit její případné ztrátě, zničení nebo poškození. Má ale právo zadržovanou věc užívat, případně její užívání umožnit jinému. Když mu v důsledku plnění této povinnosti vzniknou účelně vynaložené náklady, má právo požadovat úhradu těchto nákladů po vlastníku věci (§ 178). „I pro úhradu těchto nákladů má zadržovatel právo věc držet.“¹⁴⁰

Podle Jehličky zákon č. 94/1996 Sb. spojuje zánik zadržovacího práva s uspokojením pohledávky nebo i s poskytnutím dostatečné jistoty.¹⁴¹ „Zadržovací právo zanikne zánikem zajištěné pohledávky, zánikem zadržené věci, anebo vydáním zadržené věci dlužníkem. Podle § 180 odst. 2 zadržovací

¹³⁷ ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 1172. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

¹³⁸ CHODĚRA, O., *Občanským právem krok za krokem*, (Praha?): Grada Publishing, 1997, s. 118.

¹³⁹ *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů*. Ostrava: Sagit, 2001, s. 28. ISBN 80-7208-258-2.

¹⁴⁰ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.477. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na [www: <http://ulozto.cz>](http://ulozto.cz).

¹⁴¹ JEHLIČKA, O. – ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C.H. Beck 1996, 3. vydání, s. 250. ISBN 80-7179-063-X.

*právo zanikne i tehdy, poskytne li dlužník věřiteli s jeho souhlasem jinou jistotu.*¹⁴² Tou je zřejmě myšleno např. zřízení zástavního práva. Zadržovací právo zanikne i tehdy, jestli že se zadržovatel vzdá tohoto způsobu zajištění své (ne)uspokojené pohledávky. *„Zadržovací právo pronajímatele zanikne i tehdy, jestliže uplyne 8 dní od zadržení věcí, aniž pronajímatel požádal o jejich soupis soudním vykonavatelem (§ 672, odst. 2).“*¹⁴³

Podle Choděry *„na základě zadržovacího práva má věřitel právo při výkonu soudního rozhodnutí na přednostní uspokojení z výtěžku zadržované věci před jiným věřitelem, a to dokonce i před zástavním věřitelem.“*¹⁴⁴ Takže zákon jistým způsobem určuje přednost zadržovacího práva před zástavním právem.

*„K uspokojení pohledávky je tedy nutné soudní rozhodnutí o uspokojení pohledávek z výtěžku prodeje movitých věcí. Následně po prodeji se z výtěžku uhradí dlužníkům nesplněný závazek.“*¹⁴⁵

4.1.2.4 Výkon sousedských práv

Sousedské právo je, jako jedno z nejstarších omezení, soubor právních norem (práv a povinností), které upravují vzájemné vztahy vlastníků sousedících nemovitostí. Úprava sousedských práv vychází z principu vzájemného a oboustranného omezení vlastnictví každého vlastníka.¹⁴⁶

„Sousedská práva se však nevztahují jen na vlastníka, ale i na kohokoliv jiného, kdo má právní titul k užívání určité nemovitosti, např. nájemní smlouvu,

¹⁴² KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.477. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

¹⁴³ KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání, s.478. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30]. Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

¹⁴⁴ CHODĚRA, O., *Občanským právem krok za krokem*, (Praha?): Grada Publishing, 1997, s. 118.

¹⁴⁵ STUHLÍK, Z., *Institut kauce v českém občanském právu*, [on line]. Diplomová práce 2010 [cit. 2012-01-04]. Dostupné na www: <<https://is.muni.cz>> s. 20.

¹⁴⁶ MADAR, Z., *Slovník českého práva*. Praha: Linde Praha, a. s., 1995, s. 1045. ISBN 80-85647-62-1.

*a navíc neomezují jen vůči bezprostředním sousedům, ale vůči každému, kdo by mohl být výkonem jeho vlastnického či užívacího práva na svých právech dotčen“.*¹⁴⁷

Podstata konfliktů v sousedských vztazích pramení z charakteru vlastnického práva, které je právem absolutním, působící proti všem. Všichni musí konkrétní vlastnické právo, jak píše Schellerová, respektovat a musí se zdržet všeho, co by oprávněného rušilo. *„Tedy nikdo nesmí být rušen ve svém právu věc, jež je jeho vlastnictví, řádně držet, užívat, požívat a věci disponovat. Na jedné straně je konkrétní vlastník konkrétní nemovitosti, jež nechce být rušen ve svém vlastnickém právu, na straně druhé sused, jež určitým způsobem vlastnické právo suseda ruší.“*¹⁴⁸ Dochází ke kolizi vlastnických práv dvou uživatelů.

Občanský zákoník prostřednictvím generální klausule, která omezuje vlastnické právo, v § 127 říká:

„(1) Vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Proto zejména nesmí ohrozit susedovu stavbu nebo pozemek úpravami pozemku nebo úpravami stavby na něm zřízené bez toho, že by učinil dostatečné opatření na upevnění stavby nebo pozemku, nesmí nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat susedy hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem, stíněním a vibracemi, nesmí nechat chovná zvířata vnikat na susedící pozemek a nešetrně, popřípadě v nevhodné roční době odstraňovat ze své půdy kořeny stromu nebo odstraňovat větve stromu přesahující na jeho pozemek.

(2) Je-li to potřebné a nebrání-li to účelnému využívání susedících pozemků a staveb, může soud po zjištění stanoviska příslušného stavebního úřadu rozhodnout, že vlastník pozemku je povinen pozemek oplotit.

¹⁴⁷ *Sousedská práva*, [online]. Článek (2012) [cit. 2012-02-25]. Dostupné na [www : <http://www.wikipedia.org>](http://www.wikipedia.org).

¹⁴⁸ SCHELLEROVÁ, I., et al., *Sousedské spory a paragrafy*. Brno: Computer press, a. s., 2007, s. 3. ISBN 978-80-251-1731-6.

*(3) Vlastníci sousedících pozemků jsou povinni umožnit na nezbytnou dobu a v nezbytné míře vstup na své pozemky, popřípadě na stavby na nich stojící, pokud to nezbytně vyžaduje údržba a obhospodařování sousedících pozemků a staveb. Vznikne-li tím škoda na pozemku nebo na stavbě, je ten, kdo škodu způsobil povinen ji nahradit; této odpovědnosti se nemůže zprostit.*¹⁴⁹

Tímto ustanovením podloženým Listinou základních práv a svobod občanský zákoník v zájmu nerušeného užívání nemovitostí stanovuje omezení vlastníka. *„Aby vlastník nemovitosti mohl vykonávat svá práva, musí strpět určité omezení ve prospěch výkonu stejných práv vlastníka sousední nemovitosti.*“¹⁵⁰

Při ochraně sousedských práv, kdy se jedná o závažný zásah do vlastnického práva, doporučuje Schellerová vyhledat právní pomoc a teprve potom zvolit potřebný postup. V úvahu přichází postup prostřednictvím správního úřadu nebo soudu nebo svépomoc.¹⁵¹

Pokud se jeden ze sousedů cítí, že je něčím obtěžován, měl by jednat v intencích občanského práva. Protože přednost má vždy dohoda se sousedem, měl by zvolit následující postup.

- *„Nejlepší je dohoda se sousedem – ústní jednání.*
- *Není-li ústní jednání úspěšné – je možné zkusit podat výzvu k odstranění závadného stavu písemně, nejlépe doporučeným dopisem.*
- *Pokud se nic nezmění – je možné domáhat se právní ochrany podle ustanovení § 5 občanského zákoníku, a to nejprve u příslušného orgánu státní správy. Ten může uložit, aby byl obnoven předešlý stav.*
- *Podle § 127 občanského zákoníku se vlastník věci musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv.(V praxi to znamená, že vlastník věci*

¹⁴⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ostrava: Sagit, 2001, s. 18. ISBN 80-7208-258-2.

¹⁵⁰ SCHELLEROVÁ, I., et al., *Sousedské spory a paragrafy*. Brno: Computer press, a. s., 2007, s. 35. ISBN 978-80-251-1731-6.

¹⁵¹ SCHELLEROVÁ, I., et al., *Sousedské spory a paragrafy*. Brno: Computer press, a. s., 2007, s. 97. ISBN 978-80-251-1731-6.

nesmí nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat sousedy hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem, stíněním a vibracemi.)

- *Svých práv se lze domáhat také u příslušného soudu. V žalobě je nutné navrhnout, aby se soused zdržel rušení pokojného stavu. Žaloba musí být ovšem zcela konkrétní, aby takto mohl případně znít i rozsudek.*¹⁵²

Tím je myšlena tzv. žaloba negatorní, tedy žaloba na zdržení se takového protiprávního jednání, které by porušovalo předešlý pokojný stav. Jde především o zdržení se nějakého jednání (zdržení se ohrožení susedovy stavby, zabránění vnikání chovných zvířat na susedící pozemek, zdržení se nešetrného odstraňování kořenů a větví...), nebo o stanovení nějakých povinností (povinnost oplotit pozemek, umožnit vlastníkoví susedního pozemku vstup na pozemek...).

Je třeba si uvědomit, že pokojný stav je stav existující, faktický, opakující se. Paradoxně tak lze poskytnout ochranu takovému závažnému zásahu, který nemusí být v souladu se zákonem, může být i protiprávní.¹⁵⁴

¹⁵² Bílý kruh bezpečí, o.s., *Špatné susedské vztahy*[online]. Článek (2009?) [cit. 2012-02-25]. Dostupné na [www: : <http://www.bkb.cz>](http://www.bkb.cz).

¹⁵³ KRATOCHVÍL, Z., *Obecné pojetí vlastnického práva*, [online]. Rigorózní práce 2008 [cit. 2012-02-04]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/52605/pravf>](http://is.muni.cz/th/52605/pravf) s. 118.

¹⁵⁴ HADWIGEROVÁ, P., *Prostředky ochrany soukromí člověka*, [online]. Diplomová práce 2010 [cit. 2012-01-24]. Dostupné na [www: <http://is.muni.cz/th/170237/pravf>](http://is.muni.cz/th/170237/pravf) s. 50.

ZÁVĚR

Úkolem této bakalářské práce bylo rozebrat institut vymahatelnosti a ochrany subjektivních práv svépomocí. Jejím hlavním cílem bylo zabývat se jednotlivými složkami tohoto institutu tak, jak podle mne o nich hovoří občanský i trestní zákoníky.

V první části jsem se zabýval historií vývoje svépomoci, a to od starověku až po současnost. Ve druhé části jsem se snažil objasnit pojmy důvěra v právo a s ní související právo na ochranu, svémoc a svépomoc, jejich porovnání a zákonné podmínky povolené svépomoci. Ve třetí části jsem vysvětlil subjektivní práva, jejich hierarchii, třídění, předmět a výkon. Také jsem zmínil právní povinnosti jako neodmyslitelnou součást subjektivních práv. Ve čtvrté části jsem se věnoval vymahatelnosti a ochraně subjektivních práv. A to nejen prostřednictvím státu v podobě ochrany soudní nebo ochrany poskytované jinými orgány, ale i svépomocí. Zmínil jsem zde jednání v nutné obraně a krajní nouzi, výkon sousedských práv a zadržení věci.

Při výběru tématu a jeho zpracování hrála velkou roli zejména snaha vysvětlit podstatu tohoto zcela ojedinelého, státem potlačovaného, a laické veřejnosti podle mne i mylně prezentovaného institutu vymahatelnosti subjektivních práv svépomocí. Mám na mysli zejména jednání v krajní nouzi a nutné obraně. S možnostmi a podmínkami zadržení věci se setkáváme prakticky denně, aniž bychom si to, na rozdíl od problematiky sousedských vztahů, uvědomovali. Zadržením věci lze nazvat i situaci, kdy zhotovitel odmítá vydat zakázku – opravu věci bez příslušného zaplacení.

Tato práce zároveň ukazuje, jak je svépomocné jednání při ochraně subjektivních práv vyplývajících ze soukromoprávních vztahů stále důležité, a zároveň i více konfliktní, než ochrana standardní, poskytovaná státem. Ukazuje, že rozhodnutí se ke svépomocnému jednání vyžaduje určitou dávku občanské odvahy a právní odpovědnosti, tedy i základní znalosti z občanského, přestupkového a trestního práva.

Při jednání v krajní nouzi a zejména nutné obraně je třeba, aby ten, kdo tak jednal, okamžitě zavolat policii k zajištění důkladnému ohledání místa činu, ztotožnění svědků a zajištění důkazů pro soudní řízení. Podle následků takového jednání by si měl také sehnat dobrého právníka. Z různé literatury jsou známy případy, kdy soud rozhodoval dlouhých osm let, než rozhodl, že se jedná o nutnou obranu. Proto považuji prvotní a neodkladné úkony policie na místě za základ, který by měli mít v povědomí nejen na místě šetřící policisté, ale i sami občané, kteří si i tímto chrání svá subjektivní práva. Naproti tomu v občanskoprávních sporech nese důkazní břemeno vždy ten, kdo se cítí na svých právech ohrožen a obrací se na soud nebo jiný státní orgán a nebo jedná v svépomoci podle § 6 občanského zákoníku.

Během zpracovávání daného tématu jsem narazil na určitou kolizi v paragrafech 6 a 417 občanského zákoníku, kdy § 6 svépomoc dovoluje a § 417 ji za určitých okolností povinuje. Oboje za předpokladu, že existuje bezprostřední ohrožení práva a zároveň státní moc nemůže v tento moment zasáhnout. Doufejme, že na tento, z pohledu laika, nesoulad budou při rekonstrukci nového občanského zákoníku autoři a zákonodárci pamatovat.

Při zpracovávání bakalářské práce jsem se z otevřených zdrojů intenzivně věnoval sběru a vyhodnocování informací týkajících se daného tématu. Seznámil jsem se s celou řadou nejen odborných publikací, ale i s laickými názory a zkušenostmi, které mi pomohly s rozšířením mého pohledu na zvolenou problematiku. Zároveň doufám, že i když je v současnosti svépomoc jako exekuční prostředek vykázána na okraj, tato práce pomůže v orientaci ve zvoleném tématu a rozšíření poznatků i dalším čtenářům.

RESUMÉ

Bakalářská práce se zabývala rozebráním institutu vymahatelnosti subjektivních práv svépomocí. Byla rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole byla provedena historická analýza vývoje svépomoci od starověku až po současnost. Ve druhé kapitole byly objasněny pojmy důvěra v právo, právo na ochranu, svémoc a svépomoc, jejich porovnání a zákonné podmínky povolené svépomoci. Ve třetí kapitole byly vysvětleny subjektivní práva, jejich hierarchie, třídění, předmět a výkon. Čtvrtá kapitola se věnovala vymahatelnosti a ochraně subjektivních práv prostřednictvím státu (ochrana soudní, ochrana poskytovaná jinými orgány) nebo svépomocí (jednání v nutné obraně, krajní nouzi, výkon sousedských práv, zadržení věci).

SUMMARY

This thesis dealt with the analysis of an enforcement subjective self-help rights. It was divided into four main chapters. In the first chapter was mentioned a historical analysis of self-help's evolution from antiquity to the present. In the second part was clarified the terms trust in law, law to protect, self-power and self-help, their comparison and the conditions of permitted self-help. The third chapter explains the subjective rights, their hierarchy, classification, subject and performance. The fourth chapter dealt with the enforcement and protection of individual right through the state power (judicial protection, the protection afforded by other authorities) or by the self-help (self-defence act, extreme distress, performance of the neighborhood rights, detention of things).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

ADAMOVIČ, K., MATES P., *Právní pověry*. Praha: Linde Praha, a.s., 1996, 1. vydání. ISBN 80-7201-034-4.

BARTOŠEK, M., *Dějiny římského práva (ve třech fázích vývoje)*. Praha: Academia Praha, 1995, 2. přepracované vydání. ISBN 80-200-0545-5.

BÍLÝ, J. L., *Právní dějiny na území České republiky*. Praha: Linde Praha, a.s., 2003. ISBN 80-7201-429-3.

CAMPER, P., *Okolnosti vylučující protiprávnost se zaměřením na nutnou obranu a krajní nouzi*, absolventská práce, obhájená na VOŠ Trivis v Praze, Praha 2011, r.k.p.

GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání. ISBN 978-80-7380-023-9.

CHODĚRA, O., *Občanským právem krok za krokem*, (Praha?): Grada Publishing, 1997.

JEHLIČKA, O. – ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C.H. Beck 1996, 3. vydání. ISBN 80-7179-063-X.

JELÍNEK, J., *Trestní právo hmotné*. PRAHA: Leges, s. r. o., 2009, 1. vydání. ISBN 978-80-87212-24-0.

KNAPP, V., *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, 1. vydání. ISBN 80-7179-028-1.

MADAR, Z., *Slovník českého práva*. Praha: Linde Praha, a. s., 1995. ISBN 80-85647-62-1.

NOVOTNÝ, O. et al., *Trestní právo hmotné*. Praha: Codex, 1997, 3. přepracované vydání. ISBN 80-85963-24-8.

ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-109-3.

TUREČEK, J. a kol., *Výbor z textů ke studiu obecných dějin státu a práva*. 1. vydání. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 1955.

SCHELLEROVÁ, I., et al., *Sousedské spory a paragrafy*. Brno: Computer press, a. s., 2007. ISBN 978-80-251-1731-6.

Pracovní pomůcka Policejního prezidia České republiky, *Zákon ze dne 8. ledna 2009 Trestní zákoník. Změna: 306/2009 Sb.* Praha: Tiskárna MV ČR, s. p. o., 2009.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ostrava: Sagit, 2001, s. 7. ISBN 80-7208-258-2.

Zákony

Zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky* ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 2/1993 Sb., *Listina základních práv a svobod*

Zákon č. 40/1964 Sb., *Občanský zákoník* ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

BOBEK, M. et al., *Komunistické právo v Československu*, [online]. Článek 2009 [cit. 2012-02-07]. Dostupné na www: <komunistickepravo.cz>.

BOGUSZAK, J, ČAPEK, J., GERLOCH, A., *Teorie práva*, Praha: ASPI (2004?), (2. vydání?). [online]. (2005?) [cit. 2012-02-24]. Dostupné na www: <http://ulozto.cz>.

- BORGULA, A., *Prevence krádeží v obchodě*, [online]. Článek 2011 [cit. 2011-01-6]. Dostupné na www: : <<http://www.socr.cz>>.
- FLORIANOVÁ, I., *Okolnosti vylučující protiprávnost*, [online]. Diplomová práce 2006 [cit. 2011-11-04].
Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/60985/pravf_m/doc1.pdf?>
- FREJLICH, P., *Ochrana vlastnického práva v římském právu a dnes*, [online].
Bakalářská práce 2011 [cit. 2012-26-01].
Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/345106/pravf_b/.pdf?>.
- GERLOCH, A., *Teorie práva*, Plzeň: Aleš Čeněk 2007, 4., upr. vydání.
ISBN 978-80-7380-023-9.
- HADWIGEROVÁ, P., *Prostředky ochrany soukromí člověka*, [online].
Diplomová práce 2010 [cit. 2012-01-24].
Dostupné na www: <<http://is.muni.cz/th/170237/pravf>>.
- HULÁN, P., *Nový trestní zákoník (rekodifikace trestního práva)*, [online].
Článek 2010 [cit. 2011-02-10]. Dostupné na www: <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/novy-trestni-zakonik-rekodifikace-trestniho-prava.html>>.
- KNAPPOVÁ, M. et al, *Občanské právo hmotné, díl I. obecná část*, Praha: ASPI 2005, 4. vydání. ISBN 80-7357-127-7. [online]. (2005?) [cit. 2012-01-30].
Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.
- KOUTNÝ, M., *Právní aspekty automatických obranných zařízení z hlediska nutné obrany*, [online]. Diplomová práce 2010 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/142699/fsps_m/Právní_aspekty_AOZ.pdf?>
- KRATOCHVÍL, Z., *Obecné pojetí vlastnického práva*, [online]. Rigorózní práce 2008 [cit. 2012-02-04]. Dostupné na www: <http://is.muni.cz/th/52605/pravf>.
- PECINA, T., *Právní povinnost*, [online]. Článek 2006 [cit. 2012-02-25].
Dostupné na www: : <<http://www.iuridictum.pecina.cz>>.
- PŘEPECHALOVÁ, K., *Svépomoc*, [online]. Diplomová práce 2008 [cit. 2010-11-04]. Dostupné na www: <https://is.muni.cz/th/124206/pravf>.

SOBEK, T., *Jiné právo*, [on line]. Článek 2010 [cit. 2012-02-06].

Dostupné na www: <<http://http://jinepravo.blogspot.com/2010/07/cteni-na-leto.html>>.

STRAKA, R., *Postavení institutu krajní nouze v systému okolností vylučujících protiprávnost v čs. trestním právu*, [online]. Bakalářská práce 2008 [cit. 2011-12-04]. Dostupné na www:

<http://is.muni.cz/th/170593/pravf_b/BP_170593.pdf?>

STUHLÍK, Z., *Institut kauce v českém občanském právu*, [on line]. Diplomová práce 2010 [cit. 2012-01-04]. Dostupné na www: <<https://is.muni.cz>>.

ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného*. Bulletin advokacie. Česká advokátní komora v Praze [online]. 2009 č. 10 [cit. 2011-03-27]. Dostupné na www:

<http://www.cak.cz/assets/files/2678/BA_10_2009_web.pdf>.

ISSN 1210-6348.

ŠVESTKA, J. et al., *Občanský zákoník I, II*, Praha: C.H. Beck 2009, 2. vydání, s. 97. ISBN 978-80-7400-108-6. [online]. (2009?) [cit. 2012-01-27].

Dostupné na www: <<http://ulozto.cz>>.

WALDHANS, P., *Ekonomické aspekty zajišťovacích institutů*, [online].

Diplomová práce 2006 [cit. 2012-02-29]. Dostupné na www:<<https://is.muni.cz>>.

Bílý kruh bezpečí, o.s., *Špatné sousedské vztahy*[online]. Článek (2009?) [cit. 2012-02-25]. Dostupné na www:<<http://www.bkb.cz>>.

GENESIS – Prvá kniha Mojžišova, [online]. 4. kapitola, Kain a Ábel. [cit. 2011-03-23]. Dostupné na www: <http://www.biblia.sk/sk/1/biblia/sev/gen/004.html>>.

Komunistický režim v Československu, [online]. Článek 2011 [cit. 2012-01-27].

Dostupné na www:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vseobecny_zakonik_obcansky>.

Občanské právo hmotné a procesní, [online]. Článek (2011?) [cit. 2012-02-27].

Dostupné na www: <http://uloz.to/xghdixV/obcanske-pravo-hmotne-a-procesni>.

Ochrana pokojného stavu [online]. 2011 [cit. 2012-01-27].
Dostupné na www: <http://ops.cz/poradna/kategorie/sousedstva-prava/rada/ochrana_pokojneho_stavu>.

Sousedská práva, [online]. Článek (2012) [cit. 2012-02-25].
Dostupné na www: : <<http://www.wikipedia.org>>.

Ústavní zákon č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod [online]. Článek (2012?) [cit. 2012-01-27]. Dostupné na www: <<http://psp.cz/docs/listina.html>>.

Všeobecný zákoník občanský, [on line]. Článek 2008 [cit. 2012-02-07].
Dostupné na www: <<http://referaty-seminarky.cz/vseobecny-zakonik-obcansky.html>>.

Základní lidská práva, [online]. Článek (2012) [cit. 2012-02-25].
Dostupné na www: <<http://www.wikipedia.org>>.

SEZNAM PŘÍLOH

- A) Aplikace krajní nouze v přestupkovém právu podle rozsudku NSS sp. zn. 5As 72/2009-50, ze dne 25.3. 2010.
- B) Aplikace nutné obrany v usnesení NS ČR sp. zn. 4 Tz 284/2001, ze dne 4.12. 2001.
- C) Aplikace zabránění věci v usnesení NS ČR sp. zn. 33 Cdo 1901/2011, ze dne 31.1. 2012.
- D) Aplikace sousedského práva v usnesení NS ČR sp. zn.22 Cdo 1708/2008, ze dne 2.2. 2010.

A) Aplikace krajní nouze v přestupkovém právu

podle rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 As 72/2009 – 50, ze dne 25. 3. 2010, www.nssoud.cz

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Lenky Matyášové Ph.D. a JUDr. Jakuba Camrdy Ph.D. v právní věci žalobce: J. K., zastoupeného Mgr. Danielem Tetzelm, advokátem se sídlem Vápencova 569/13, Praha 4, proti žalovanému: Ministerstvo dopravy ČR, se sídlem Nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce jako stěžovatele proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 7. 2009, č. j. 2 Ca 21/2008 - 29, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 7. 2009 č. j. 2 Ca 21/2008 – 29 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (nyní stěžovatel) se v řízení u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) domáhal zrušení rozhodnutí Ministerstva dopravy ČR ze dne 14. 9. 2008 č. j. 694/2008-160-SPR/3 (dále jen „rozhodnutí žalovaného“), kterým bylo zamítnuto jeho odvolání proti rozhodnutí Magistrátu hl. m. Prahy, odboru dopravních přestupků č. j. MHMP257569/2008/HOF ze dne 29. 4. 2008. Tímto rozhodnutím správního orgánu I. stupně byl stěžovatel uznán vinným z porušení ustanovení § 4 písm. c) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (dále též „zákon o silničním provozu“), čímž naplnil skutkovou podstatu přestupku proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu podle § 22 odst. 1 písm. f) bod 4 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o přestupcích“), neboť dne 18. 10. 2007 ve 4:59 hod. řídil osobní motorové vozidlo tovární značky Suzuki Swift registrační značky X v Praze 5 v tunelu Mrázovka ve směru jízdy na Strahov, kde nejvyšší dovolená rychlost je upravena svislou dopravní značkou B20a na 70 Km/h rychlostí 83,5 Km/h, a tím překročil nejvyšší povolenou rychlost, za což mu byla uložena pokuta ve výši 1500 Kč dle ustanovení § 22 odst. 9 zákona o přestupcích. Současně byla

stěžovateli podle ustanovení § 79 odst. 1 a 4 zákona o přestupcích a v souladu s ustanovením § 1 odst. 1 vyhlášky č. 231/1996 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů řízení o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, uložena povinnost uhradit náklady řízení v částce 1000 Kč.

Městský soud napadeným rozsudkem žalobu stěžovatele zamítl s odůvodněním, že neshledal žádnou nezákonnost v rozhodnutí žalovaného.

Stěžovatel rozsudek městského soudu napadl včasnou kasační stížností z důvodu, že nesouhlasí s právním názorem městského soudu, že se v daném případě nemůže jednat o tzv. krajní nouzi dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o přestupcích, protože se jedná o činnost bezpečnostní agentury, tedy o případ, kdy osoba dopouštějící se přestupku přiměřeným způsobem neodvrací na ni směřující přímo hrozící útok na zájem chráněný zákonem.

Stěžovatel v kasační stížnosti argumentuje, že ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) zákona o přestupcích, dle kterého není přestupkem jednání, jímž někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak, nehovoří o tom, že v krajní nouzi by musel být odvrácen útok, který směřuje přímo proti osobě, která by jinak svým jednáním spáchala přestupek.

Podle stěžovatele obecně platí, že krajní nouzí je stav, kdy je možné chránit zájem, který chrání trestní či přestupkový zákon, a to pouze tak, že se obětuje jiný takový zájem. Účelem krajní nouze je poskytnout lidem možnost k ochraně zájmů vlastních, ale i zájmu jiných osob, dokonce i zájmů státu. K činu v krajní nouzi je oprávněn každý, tedy i ten, jehož zájmy nejsou v konkrétním případě ohroženy.

Podle názoru stěžovatele městský soud v posuzované věci nepřípustně zúžil okruh osob, na které se může vztahovat ustanovení o krajní nouzi, když za krajní nouzí nepochybně považuje překročení rychlosti jeho osobou při odvrácení nebezpečí pro život a zdraví ohlašovatele případu, pokud má bezpečnostní agentura hlášený případ napadení majetku či osob.

Naplnění předpokladu proporcionality, nutného pro aplikaci institutu krajní nouze stěžovatel spatřuje v tom, že již v žalobě poukázal na to, že z hlediska skutkových zjištění nebylo správními orgány prokázáno, zda stěžovatel vůbec kohokoliv svojí zrychlenou jízdou ohrozil, neboť nebylo vyvráceno tvrzení stěžovatele, že se v inkriminovanou dobu v tunelu nepohybovalo jiné vozidlo.

Stěžovatel navrhuje napadený rozsudek městského soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že se ztotožňuje se závěry městského soudu, protože v případě výjezdu vozidla bezpečnostní agentury nemohly být shledány podmínky krajní nouze, neboť potencionální riziko ohrožení majetku, které měl stěžovatel údajně odstraňovat, bylo možno odvracet jinak. Rychlou jízdou stěžovatele v daném případě došlo k nedovolenému ohrožení bezpečnosti ostatních účastníků silničního provozu, což je ohrožení zájmu chráněného zákonem nepochybně podstatně závažnější, než ohrožení majetku klienta, které podle domnění stěžovatele hrozilo.

Dle žalovaného nelze akceptovat, aby bezpečnostní agentura při výkonu své běžné činnosti porušovala povinnosti vyplývající z obecně platné právní úpravy a zaštiťovala se ochranou zájmů svých smluvních partnerů, které by takto bez ohledu na to, o jakou míru ohrožení se jedná, kladla před zájmy společnosti.

Nejvyšší správní soud vázán rozsahem a důvody podané kasační stížnosti (ustanovení § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.) přezkoumal napadený rozsudek a dospěl k závěru, že kasační stížnost stěžovatele je důvodná.

Kasační stížností stěžovatel napadl rozsudek o zamítnutí žaloby z důvodu dle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), a tedy z důvodu nesprávného posouzení právní otázky městským soudem v předcházejícím řízení.

Konkrétně stěžovatel brojí proti závěru městského soudu, že se nejedná o krajní nouzi ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 zákona o přestupcích v případě, kdy zaměstnanec bezpečnostní agentury jako osoba dopouštějící se přestupku

přiměřeným způsobem neodvrací na ni směřující přímo hrozící útok na zájem chráněný zákonem.

Městský soud v odůvodnění napadeného rozsudku konstatoval, že bezpečnostní agentura není uvedena jakožto organizace v ustanovení § 18 odst. 9 zákona č. 361/2000 Sb., jejíž řidiči nemusí dbát ustanovení o nejvyšší povolené rychlosti dle ustanovení § 18 odst. 4 téhož zákona. Nejedná se taktéž o vozidlo s právem přednostní jízdy dle ustanovení § 41 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb., na které se dle odst. 1 téhož ustanovení nevztahovalo omezení rychlosti dle § 18 odst. 2, 3, 4 a 8 téhož zákona. Protože řidič soukromé bezpečnostní agentury, byť jel k ohlášenému případu, není řidičem vozidla, pro které by neplatilo omezení rychlosti jízdy dle ustanovení § 18 odst. 9 zákona č. 361/2000 Sb., popř. ustanovení § 41 odst. 1 téhož zákona, nemůže se v případě překročení nejvyšší povolené rychlosti jednat o krajní nouzi dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb. Dle městského soudu se totiž jedná o činnost bezpečnostní agentury, kdy osoba dopouštějící se přestupku přiměřeným způsobem neodvrací na ni směřující přímo hrozící útok na zájem chráněný zákonem dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o přestupcích. Krajní nouzi je možno použít pouze v případě, pokud osoba, která by jinak byla pachatelem přestupku, se ze spáchání přestupku vyviní, pokud odvrací útok směřující vůči ní. Dle městského soudu tak ustanovení § 2 odst. 2 zákona o přestupcích nelze aplikovat na případ řidičů bezpečnostních agentur, které na základě smluvního vztahu ochraňují majetek smluvního partnera. Dle městského soudu v daném případě nebylo rozhodující zjišťování rozsahu a intenzity ohrožení majetku smluvního partnera bezpečnostní agentury, neboť by se nic nezměnilo na tom, že jakékoliv ohrožení by nezaložilo ve vztahu k porušení zákona krajní nouzi dle § 2 odst. 2 zákona o přestupcích.

Se závěry městského soudu Nejvyšší správní soud nesouhlasí.

Podle zákona o přestupcích, jeho § 2 odst. 2, přestupkem není jednání, jímž někdo odvrací

a) přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný zákonem nebo

b) nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.

Nejvyšší správní soud v posuzované věci považuje za vhodné na tomto místě citovat z rozsudku ve věci č. j. 1 As 1/2008 ze dne 6. 2. 2008:

... Podle § 2 odst. 2 zákona o přestupcích přestupkem není jednání, jímž někdo odvrací a) přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný zákonem nebo b) nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak. ...

...Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu platí, že na trestnost přestupků se aplikují obdobné principy a pravidla jako v případě trestných činů (např. rozsudek NSS ze dne 31. 5. 2007, č. j. 8 As 17/2007 – 135, publ. též jako č. 1338/2007 Sb. NSS). Přestupkem může být pouze protiprávní čin. Chybí-li znak protiprávnosti, nelze odpovědnost za přestupek vyvozovat, protože se pak jedná o dovolené jednání, které, ačkoliv se svými znaky podobá přestupku, nenaplňuje skutkovou podstatu přestupku a není ani nebezpečné pro společnost. Přestupkem proto nemůže být jednání, které formálně přestupku odpovídá, ale není dána jeho protiprávnost. Okolností vylučující protiprávnost je mj. nutná obrana [§ 2 odst. 2 písm. a) zákona o přestupcích] a krajní nouze [§ 2 odst. 2 písm. b)]...

...S ohledem na jednotu právního řádu nutno vykládat vztah mezi nutnou obranou a krajní nouzí v přestupkovém právu obdobně jako v právu trestním. Judikatura Nejvyššího soudu přitom vychází z toho, že podstatou nutné obrany je odvracení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákonem, a to činem, který by jinak byl trestným činem, namířeným proti útočníkovi. Jelikož obránce odvracející útok chrání tytéž zájmy, které chrání sám trestní zákon, nejedná proti účelu trestního zákona, ale naopak ve shodě s ním a vlastně nahrazuje zásah veřejných orgánů. Útok je jednání člověka, a to zpravidla konání nebo opomenutí, které je úmyslné,

protiprávní a nebezpečné pro společnost. Naproti tomu při krajní nouzi se odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmům chráněným trestním zákonem, které nelze za daných okolností odvrátit jinak. Nebezpečím se rozumí stav hrozící poruchou, který může být různého původu (přírodní katastrofa, jednání člověka); nebezpečí musí přímo hrozit, a to bezprostředně (citováno podle shrnutí této ustálené judikatury usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 66/2007 ze dne 28. 3. 2007). ...

Městský soud při posuzování sporné právní otázky pochybil v tom, když svůj závěr, že se v posuzovaném případě nejednalo o krajní nouzi, opřel o důvod, že se jedná o činnost bezpečnostní agentury, tedy o případ, kdy osoba dopouštějící se přestupku přiměřeným způsobem neodvrací na ni směřující přímo hrozící útok na zájem chráněný zákonem dle ustanovení § 2 odst. 2 zákona o přestupcích.

Pro možnost aplikace institutu krajní nouze zákon o přestupcích vyžaduje odvracení nebezpečí (stavu hrozícího poruchou, který může být různého původu - přírodní katastrofa, jednání člověka) přímo (ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu – bezprostředně) hrozící zájmu chráněnému zákonem. Podmínkou pro aplikaci institutu krajní nouze, tak není směřování přímo hrozícího útoku na osobu dopouštějící se přestupku, jak nesprávně dovodil městský soud.

V tomto směru byla shledána argumentace stěžovatele v kasační stížnosti důvodnou, neboť ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) zákona o přestupcích nehovoří o tom, že v krajní nouzi by musel být odvracen útok, který směřuje přímo proti osobě, která by jinak svým jednáním spáchala přestupek.

Zákon o přestupcích mimo zákonného předpokladu odvracení nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, stanoví pro aplikaci institutu krajní nouze i další podmínky, a to subsidiaritu (jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil) a proporcionalitu (nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak). Výše uvedené zákonné předpoklady musí být naplněny kumulativně, chybí-li jedna z nich, nelze institut krajní nouze aplikovat.

Nejvyšší správní soud je stejného názoru jako stěžovatel, že účelem krajní nouze je poskytnout lidem možnost k ochraně nejen zájmů vlastních, ale i jiných osob, či zájmů státu, a že k činu v krajní nouzi je oprávněn i ten, jehož zájmy nejsou v konkrétním případě ohroženy. Za správný však již zdejší soud nepovažuje názor stěžovatele, že krajní nouzí je překročení rychlosti stěžovatelem při odvracení nebezpečí pro život a zdraví ohlašovatele případu, pokud má bezpečnostní agentura hlášený případ napadení majetku či osob.

Otázka, zda na jednání osoby dopouštějící se překročení nejvyšší povolené rychlosti při výjezdu řidiče bezpečnostní agentury k hlášenému případu napadení majetku či osob, dopadá ustanovení § 2 odst. 2 zákona o přestupcích, nemůže být zodpovězena obecně, ale v každém jednotlivém případě musí být zjištěny konkrétní skutkové okolnosti a ty pak posouzeny, zda splňují zákonem stanovené podmínky pro jednání v krajní nouzi [§ 2 odst. 2 písm. b) zákona o přestupcích], respektive zda splňují zákonem stanovené podmínky pro jednání v nutné obraně [§ 2 odst. 2 písm. a) zákona o přestupcích], přičemž v případě nutné obrany by nebylo třeba splnění podmínek jako u krajní nouze, to je subsidiarity (jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil) a proporcionality (nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak) při odvracení nebezpečí přímo hrozícímu zájmu chráněnému zákonem, ale bylo by třeba zkoumat, zda se jednalo o přiměřený způsob odvracení přímo hrozícího nebo trvajícího útoku na zájem chráněný zákonem.

S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud v posuzované věci shledal důvodnou kasační námitku nesprávného posouzení právní otázky městským soudem v předcházejícím řízení. Za této situace nezbylo, než na základě projednávané kasační stížnosti rozsudek městského soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). V dalším řízení je městský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku a v novém rozhodnutí o věci rozhodne i o nákladech řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 a 3 s. ř. s.).

www.profipravo.cz ze dne 14.3.2012

B) Aplikace nutné obrany v usnesení NS ČR sp. zn. 4 Tz 284/2001, ze dne 4.12. 2001

4 Tz 284/2001

Usnesení

Nejvyšší soud České republiky projednal v neveřejném zasedání konaném dne 4. prosince 2001 stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky v neprospěch obviněného L. Š. proti usnesení Okresního státního zastupitelství v Prostějově ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 1 Zt 933/2000, a rozhodl takto:

Podle § 268 odst. 1 tr. ř. se stížnost pro porušení zákona zamítá.

Odůvodnění:

U snesením Okresního státního zastupitelství v Prostějově ze dne 26. 4. 2001, sp. zn.1 Zt 933/2000, bylo podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. s přihlédnutím k ustanovení § 13 tr. zák. zastaveno trestní stíhání obviněného L. Š. pro skutek spočívající v tom, že dne 12. 9. 2000 okolo 05.00 hodin v Prostějově před nákupním střediskem H., na sídlišti S. a dále na ulici P. opakovaně střílel z legálně držené pistole ČZ vzor 85 na T. Š., kterého zasáhl do pravého kolena a pravého lokte, čímž mu způsobil zranění, pro která byl citelně omezen v obvyklém způsobu života po dobu 2 až 3 měsíců, a dále na V. M., kterého zasáhl do dutiny břišní a způsobil mu tak zranění – poškození stěn střev, pro které byl citelně omezen v obvyklém způsobu života po dobu několika měsíců, v němž byl spatřován trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. Usnesení nebylo právní moci 8. 5. 2001.

Proti tomuto usnesení podal ministr spravedlnosti České republiky ve lhůtě uvedené v § 272 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného L. Š. Vytkl v ní porušení zákona v ustanoveních § 2 odst. 6, § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. a § 13 a § 222 odst. 1 tr. zák.

Ve stížnosti pro porušení zákona poukázal ministr spravedlnosti České republiky mimo jiné na to, že k celému incidentu je třeba dodat, že jej vyvolal sám obviněný, který se vmísil do sporu mezi T. Š. a V. M. a barmankou V. V. a poté vyzval oba jmenované, aby šli s ním před budovu. Viděl též, že si poškozený V. M. bere s sebou kulečnickové tágo. Tuto skutečnost potvrdil ve své výpovědi jak sám obviněný (čl. 23), tak oba poškození, i svědci J. D. (čl. 25) a D. K. (čl. 41). Z výpovědí očitých svědků vyslechnutých v přípravném řízení vyšetřovatelem jednoznačně vyplynulo, že mezi poškozenými a obviněným byla po celou dobu incidentu dostatečná několikametrová vzdálenost a k přímému fyzickému kontaktu mezi nimi vůbec nedošlo. Navíc předmět v ruce poškozeného V. M. (kulečnickové tágo) nemohl ani při jeho případném užití, k čemuž ovšem nedošlo, způsobit obviněnému žádnou závažnější újmu na zdraví. Rovněž tak nůž v ruce poškozeného T. Š. nebyl vůbec užit a jeho použití neměl poškozený ani v úmyslu, když tento měl sloužit pouze k zastrašení obviněného. Navíc žádný útok tímto nožem nebyl svědkem veden. Z výsledku očitých svědků dále vyplynulo, že obviněný L. Š. měl stále možnost před poškozenými utéci, když tito vzhledem ke svému stavu opilosti by zřejmě nebyli schopni obviněného ani dohonit. Rovněž z výsledků svědků vyplynula ta skutečnost, že obviněný poškozené před střelbou nikterak slovně nevaroval, střílel opakovaně i když mu již žádné nebezpečí nehrozilo a střílel se zřejmým úmyslem poškodit zdraví poškozených. To vyplývá z té skutečnosti, že střelbu proti poškozenému M. zaměřil proti spodní části jeho těla, ačkoliv měl dost času zamířit na jeho nohy.

V závěru stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti ČR navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky vyslovil, že napadeným usnesením byl ve vytýkaném směru porušen zákon, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky z podnětu podané stížnosti pro porušení zákona v souladu s ustanovením § 274 tr. ř. v neveřejném zasedání přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že zákon porušen nebyl.

Podle § 13 tr. zák. čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Je třeba přisvědčit závěru uvedenému v napadeném usnesení Okresního státního zastupitelství v Prostějově, že v posuzovaném případě skutečně obviněný L. Š. jednal v nutné obraně podle § 13 tr. zák. Nepochybně odvracel přímo hrozící útok na jeho osobu. Podle skutkových zjištění podložených řádně provedenými důkazy, jak správně konstatuje napadené usnesení, poškození obviněného pronásledovali, on před nimi ustupoval s pistolí v ruce a s varováním, ať ho nechají, že na ně vystřelí. Poškození nereagovali ani na varovné výstřely a nadále pronásledovali obviněného v ruce s kulečnickým tágem a s nožem s čepelí dlouhou 13 cm, přičemž podle výpovědi svědka J. K. na obviněného křičeli, že ho rozpárou. Obrana obviněného L. Š. výstřely na poškozené nebyla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku za situace, kdy podle své výpovědi a výpovědí svědků J. K. a P. H. obviněný upadl a poškození se shora popsány zbraněmi a vyhrůžkami o rozpárání postupovali směrem k obviněnému na vzdálenost několik málo metrů. Za této situace se obviněný L. Š. zcela oprávněně musel obávat o své zdraví a i o svůj život, a proto střílel proti ruce, noze a spodní polovině těla poškozených.

Přiměřenost obrany se posuzuje především z hlediska intenzity obou akcí, což vyjadřuje pojem způsobu útoku. Z povahy věci vyplývá, že obrana musí být tak intenzivní, aby útok odvrátila, tj. musí být silnější než útok, avšak nesmí být zcela zjevně přehnaná. Tak tomu v daném případě nebylo, když obviněný L. Š. po svém pádu střílel na několik málo metrů na poškozené, kteří se zbraněmi v ruce proti němu postupují, přičemž jednoho poškozeného střílel do břicha a druhého do ruky a nohy. Kdyby obviněný střílel na poškozené bez úmyslu poškodit jejich zdraví, jak požaduje ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, velice těžko by se jim ubránil, když je od útoku neodradily ani varovné výstřely do země a do vzduchu.

Pokud jde o další námitky uvedené ve stížnosti pro porušení zákona, je k nim potřebné uvést, že pro posouzení jednání obviněného L. Š. jako nutné obrany podle § 13 tr. zák. není podstatné, kdo zmíněný konflikt vyprovokoval ani

skutečnost, že zbraně v rukou poškozených nebyly použity k přímému útoku proti tělu obviněného. Útok poškozených totiž přímo hrozil, jak je popsáno shora. Právně relevantní není ani námitka stěžovatele, že obviněný měl možnost před poškozenými utéci či je měl slovně varovat. Zde je možno odkázat na zveřejněnou judikaturu (srov. č. 19/1958 a č. 25/1976 Sb. rozh. trest.). Jednání v nutné obraně je právem občana a je na něm, zda se rozhodne pro obranu nebo pro jiné východisko (např. přivolání policie, útěk apod.). Obviněný navíc poškozené varoval, a to střelbou do země a do vzduchu, před tím, než střílel proti nim.

Se zřetelem na výše uvedené lze uzavřít, že Státní zastupitelství v Prostějově nepochybil, když předmětné jednání obviněného L. Š. kvalifikovalo jako jednání v nutné obraně podle § 13 tr. zák. a trestní stíhání tohoto obviněného zastavilo podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyššímu soudu tedy nezbylo, než podle § 268 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona zamítnout, neboť zákon porušen nebyl.

Poučení: Proti tomuto usnesení není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 4. prosince 2001

<http://www.websky.cz/> ze dne 14.3.2012

C) Aplikace zabrání věci v usnesení NS ČR sp. zn. 33 Cdo 1901/2011, ze dne 31.1. 2012.

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Václava Dudy a soudkyň JUDr. Blanky Moudré a JUDr. Ivany Zlatohlávkové ve věci žalobkyně **Správy služeb hlavního města Prahy**, příspěvkové organizace se sídlem v Praze 8, Kunderatka 1951/19, identifikační číslo 70889660, zastoupené JUDr. Jiřím Brožem, CSc., advokátem se sídlem v Praze 10, Dykova 17, proti žalovanému **O. A. O.**, zastoupenému Mgr. Ladislavem Rychtářem, advokátem se sídlem v Praze 6, Bělohorská 217/2063, o zaplacení 113.050,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 20 C 393/2009, o dovolání žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. ledna 2011, č. j. 18 Co 435/2010-86, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. ledna 2011, č. j. 18 Co 435/2010-86, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 8. července 2010, č. j. 20 C 393/2009-56, **se ruší** a věc **se vrací** Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Obvodní soud pro Prahu 4 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 8. července 2010, č. j. 20 C 393/2009-56, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 113.050,- Kč s blíže specifikovaným příslušenstvím a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že Úřad městské části Praha 15 stanovil přechodnou úpravu silničního provozu na místních komunikacích v zájmu provádění komplexního úklidu komunikací rozhodnutím ze dne 4. března 2008, č. j. 08965/08/OD/PVo, vztahující se mimo jiné i na ulici Chudenickou. Dne 8. 4. 2008 bylo odtaženo na odstavné parkoviště určené ke střežení odtažených automobilů vozidlo žalovaného tovární značky Nissan Micra, SPZ 7A4 92-43; o odtahu byl sepsán protokol. Cena tohoto odtahu byla stanovena podle nařízení hlavního města Prahy č. 13/2001 částkou 1.300,- Kč, dále bylo účtováno parkovné za první den ve výši 150,- Kč a za další dny ve výši 200,- Kč denně.

Zmíněné motorové vozidlo se dne 8. 4. 2008 nacházelo na místní komunikaci přesto, že byla ve lhůtě stanoveném shora uvedeným rozhodnutím označena přenosnou dopravní značkou obsahující datum a hodinu dočasného omezení – zákazu zastavení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaný je pasivně legitimován, neboť se mu nepodařilo prokázat, že v okamžiku odtahu nebyl provozovatelem odtaženého vozidla. Návrh na provedení důkazu výsledkem svědka L. O. B. soud prvního stupně zamítl, jelikož jej žalovaný nedokázal identifikovat datem narození ani místem současného bydliště; místo pobytu se soudu ani při vynaložení veškerého úsilí nepodařilo zjistit. Osobě uvedeného jména byl podle zprávy Služby cizinecké policie ČR po vykonání trestu odnětí svobody vystaven výjezdní příkaz k opuštění republiky platný do 30. 7. 2010. Jelikož byly splněny všechny podmínky uvedené v § 19 odst. 5 a odst. 6 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, opravňující žalobkyni k odtažení vozidla žalovaného, vznikl jí nárok na zaplacení žalované částky, představující 1.300,- Kč za odtah vozu, 150,- Kč parkovné za první den a parkovné ve výši 200,- Kč denně za období od 9. 4. 2008 do 19. 10. 2009.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 5. ledna 2011, č. j. 18 Co 435/2010-86, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Zcela se ztotožnil jak se skutkovými zjištěními tak i právním posouzením věci soudem prvního stupně a pro stručnost na odůvodnění jeho rozsudku odkázal.

V dovolání, jehož přípustnost žalovaný dovozuje ze znění § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), odvolacímu soudu vytýká, že řízení zatížil vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Soudy obou stupňů podle něj neprovedly žalovaným navržené důkazy k prokázání té skutečnosti, že k datu odtahu žalovaný nebyl vlastníkem ani provozovatelem odtaženého vozidla a že v době provádění komplexní údržby komunikací nebylo v jeho silách odstranit vozidlo z místa jeho zaparkování, neboť byl ve vazbě. Nesprávné právní posouzení věci spatřuje v rozporu právního posouzení s dosavadní judikaturou dovolacího soudu. Poukázal na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2010, sp.

zn. 21 Cdo 4546/2009, ve skutkově obdobné věci. V souladu s jeho závěry prosazuje názor, že žalobkyně měla po odpadnutí důvodu zákazu stání silničních vozidel na uvedené komunikaci (tj. po provedení údržby) vrátit vozidlo na původní místo a že jí nárok na zaplacení parkovného za dobu od 9. 4. 2008 do 19. 10. 2009 nevznikl, neboť po tuto dobu vozidlo zadržovala neoprávněně. S tímto odůvodněním navrhl zrušit rozsudek odvolacího soudu, jakož i jemu předcházející rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastníkem řízení, se nejprve zabýval jeho přípustností.

Podle § 236 odst. 1 občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů (dále opět jen „o. s. ř.“) lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr odvolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka mají po právní stránce zásadní význam. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam [odstavec 1 písm. c)] zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. se nepřihlíží.

Napadené rozhodnutí, má po právní stránce zásadní význam, neboť otázku dočasného odstranění vozidla v režimu ustanovení § 19 odst. 5 a 6 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, vyřešily soudy obou stupňů v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu.

Jak dovolatel adekvátně uvádí, v rozsudku ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. 21 Cdo 4546/2009, Nejvyšší soud v typově obdobném případě uzavřel, že je-li vlastníkem místní komunikace nebo průjezdního úseku silnice v souladu s ustanovením § 19 odst. 5 a 6 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních

komunikacích, odstraněno silniční vozidlo na náklady jeho provozovatele, je vlastník místní komunikace nebo průjezdního úseku silnice (nepřevzal-li poté vozidlo jeho provozovatel) po odpadnutí důvodu veřejného zájmu, pro který byla místní komunikace nebo průjezdní úsek silnice označena dočasně dopravní značkou zákazu státní silničních vozidel, povinen vrátit odtažené vozidlo zpět na místo, odkud bylo odtaženo. Neučiní-li tak, nejenže nepřípustně zasahuje do vlastnických práv majitele vozidla, ale zbytečně vytváří náklady spojené s parkováním vozidla na střeženém parkovišti, které nemohou být přičítány k tíži majitele (provozovatele) vozidla. Výše formulované závěry obstály i v rovině ústavněprávní (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. října 2011, sp. zn. IV. ÚS 612/2011). Od vysloveného závěru nemá dovolací soud důvod se odchýlovat ani v posuzované věci.

Lze uzavřít, že právní posouzení věci odvolacím soudem ve světle závěrů, které Nejvyšší soud přijal ve svém shora citovaném rozhodnutí, neobstojí; dovolací soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil, a jelikož důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil rovněž tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem, odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

S přihlédnutím k důvodu, pro který bylo napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno, se dovolací soud nezabýval ostatními výhradami dovolatele.

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný. V novém rozhodnutí rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení, ale znovu i o nákladech řízení původního, včetně řízení dovolacího (§ 243d odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 31. ledna 2012

JUDr. Václav Duda, v. r.

předseda senátu

**D) Aplikace sousedského práva v usnesení NS ČR sp. zn.22
Cdo 1708/2008, ze dne 2.2. 2010**

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Spáčila, CSc., a soudců JUDr. Františka Baláka a Mgr. Michala Králíka, Ph.D., ve věci žalobkyně **A. K.**, zastoupené JUDr. Bedřichem Tichým, advokátem se sídlem v Prachaticích, Zlatá Stezka 145, proti žalované **H. S.**, zastoupené Mgr. Miloslavem Půbalem, advokátem se sídlem ve Vimperku, 1. máje 116, o zdržení se vypouštění odpadních vod, vedené u Okresního soudu v Prachaticích pod sp. zn. 5 C 115/2006, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. ledna 2008, č. j. 7 Co 2983/2007-128, takto:

I. Dovolání **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud v Prachaticích („soud prvního stupně rozsudkem ze dne 25. září 2007, č. j. 5 C 115/2006-97, rozhodl výrokem pod bodem I., že „žaloba, že žalovaná je povinna zdržet se vypouštění odpadních a splaškových vod z domu č. p. 22 v Ú. a z pozemku číslo parcelní 49 (zahrada) v k. ú. Újezdec u Tvrzic na pozemek žalobkyně číslo parcelní 42/1 (trvalý travní porost) v k. ú. Újezdec u Tvrzic, a to do 15 dnů od právní moci rozhodnutí, se zamítá“. Pod bodem II. rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že z pozemku žalované pronikají imise (odpadní vody i fekálie z domu čp. 22) na pozemek žalobkyně. Přesto žalobu zamítl, neboť dospěl k závěru, že žalovaná vydržela právo odvádět odpadní vody ze svého domu přes výše uvedený pozemek žalobkyně do obecní kanalizace.

Žalovaná nabyla předmětné nemovitosti do vlastnictví spolu s přípojkou kanalizace darovací smlouvou z 16. 9. 1999 od P. P. Ten koupil 9. 2. 1995 tyto nemovitosti od M. a Z. V. V této smlouvě se o kanalizaci výslovně nehovoří, pouze o příslušenství nemovitostí, ale je v ní odkaz na znalecký posudek znalce Ing. S. Volfa č. 744/94/197, kde je kanalizace uvedena včetně délky a stáří a je ohodnocena. P. P. byl informován o tom, že odpadní vody jsou odváděné do obecní kanalizace předchozími majiteli v roce 1994. Žalovaná užívala nemovitosti spolu s ním od roku 1995. Kanalizace fungovala bez problémů až do roku 2005; poté došlo k jejímu ucpání, a od té doby odpadní vody pronikají na pozemek žalobkyně. Soud při rozhodování o věci přihlédl k tomu, že pokojný stav trval již od konce 19. století, kdy byl dům žalované postaven a patřil k němu původně i pozemek parc. č. 42/1, náležící nyní žalobkyni, na který byla vždy přes jímku odváděna odpadní voda z domu čp. 22. Poté, co pozemek parc. č. 42/1 koupil L. J. (právní předchůdce žalobkyně) a postavil dům čp. 26, byla na základě sousedské domluvy mezi ním a původním vlastníkem domu čp. 22 M. V. svedena odpadní voda z domu čp. 22 trubkami přes kanalizaci L. J. do obecní kanalizace. Na základě těchto zjištění dospěl k závěru, že žalovaná i její právní předchůdce P. P. prokázali dostatečnou míru opatrnosti, byli od roku 1994 v dobré víře o oprávněnosti odvodu odpadních vod přes pozemek žalobkyně, přičemž jejich dobrá víra směřovala k zatížení pozemku žalobkyně věčným břemenem odvodu odpadních vod z domu čp. 22 do obecní kanalizace; titulem pro vznik tohoto práva byla kupní smlouva z 9. 2. 1995. Soud nepovažoval za podstatné, že přesně nevěděli, kudy odpad přes pozemek žalobkyně vede. Dobrá víra žalované byla narušena až na podzim roku 2005 zadržováním odpadních vod v domě. Do vydržecí doby žalované soud započítal i vydržecí dobu jejího právního předchůdce P. P. Soud přihlédl k tomu, že od samého počátku se žalovaná pokoušela problém řešit, že netrvala na původním vedení odtoku po domem žalobkyně, ale navrhovala nové vedení nejkratší cestou přes pozemek žalobkyně, vedení chtěla zbudovat na své náklady a navrhla i náhradu za omezení práv žalobkyně v užívání pozemku. Učinila kroky k realizaci tohoto záměru a po předchozím souhlasu žalobkyně a obecního úřadu požádala stavební úřad o vydání stavebního povolení na stavbu kanalizační přípojky. Žalobkyně svůj souhlas posléze odvolala (to učinil i obecní

úřad) a tím ztížila i výkon vlastnických práv žalované, která je stejně jako žalobkyně obtěžována zápachem z odpadních vod. Soud rovněž přihlédl k tomu, že žalovaná trpí vedení vodovodní přípojky pro dům žalobkyně přes svůj pozemek.

Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 23. ledna 2008, č. j. 7 Co 2983/2007-128, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že „žalovaná je povinna zdržet se vypouštění odpadních a splaškových vod z domu čp. 22 v Ú. a z pozemků č. parcely 49 (zahrada) v k. ú. Újezdec u Tvrzic na pozemek žalobkyně č. parcely 42/1 (trvalý travní porost) v k. ú. Újezdec u Tvrzic do dvou měsíců od právní moci rozhodnutí“. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Doplnil dokazování rozhodnutím Městského úřadu v Prachaticích, odboru životního prostředí, z 19. 10. 2007, vydaného až po rozhodnutí soudu prvního stupně, ze kterého zjistil, že žalované byla uložena povinnost k nápravě závadného stavu ukončit vypouštění odpadních vod ze stávajícího septiku do 31. 12. 2007 a provést zaslepení otvoru kanalizačního potrubí septiku. Dále z rozhodnutí zjistil, že žalovaná ponorným čerpadlem a plastovou hadicí čerpá ze sběrné šachty na dešťovou vodu, nacházející se na jejím pozemku, vodu a vypouští ji k plotu na hranici s pozemkem žalobkyně. Na pozemku žalobkyně se tvoří louže a jsou zde viditelné stopy prosáklých odpadních vod. Odvolací soud dospěl k závěru, že rozhodnutí soudu prvního stupně není správné, neboť není možné dospět k závěru, že žalovaná vydržela právo odpovídající věcnému břemenu, spočívající v právu odvádět odpadní vody z domu čp. 22 přes pozemek žalobkyně parc. č. 42/1 do obecní kanalizace. Žádná ze smluv uváděných soudem prvního stupně nemohla založit dobrou víru žalované, že vykonává právo z věcného břemene svodu odpadních vod přes pozemek žalobkyně. Z těchto smluv nelze zřízení věcného břemene dovodit, a proto žalovaná objektivně neměla důvod k přesvědčení, že takové právo vykonává. Sama uvedla, že teprve v roce 2005 zjistila, že svod kanalizace vede na pozemek a pod dům žalobkyně, do té doby nevěděla kudy odtok vede. Odvolací soud považoval za nesprávné i závěry, že svědek P. P., právní předchůdce žalované, byl v dobré víře, že vykonává právo odpovídající věcnému břemenu na základě ujištění prodávajících manželů V., kteří jej ujistili

pouze o tom, že dům čp. 22 je napojen na obecní kanalizaci. K uzavření smlouvy o zřízení práva věcného břemen nedošlo ani mezi tehdejšími vlastníky nemovitostí v době budování svodu odpadních vod z domu čp. 22 přes pozemek parc. č. 42/1. Tehdy byla uzavřena pouze neformální ústní dohoda v rámci dobrých sousedských vztahů. Ke vzniku dobré víry rovněž nepostačuje, že tvrzené právo bylo vykonáváno dlouhodobě. Dobrá víra žalované by se musela vztahovat k objektivnímu právnímu důvodu, který by měl za následek vznik práva a takový důvod nebyl zjištěn. Soud dovodil, že ani v případě, kdyby žalovaná vydržela uvedené věcné právo, nebylo by přípustné, aby při výkonu tohoto práva obtěžovala žalobkyni nad míru přiměřenou poměrům (§ 127 odst. 1 obč. zák.) nebo vážně ohrožovala výkon vlastnického práva žalobkyně. Vzhledem k tomu, že byly zjištěny imise, nemůže soud prvního stupně odkazovat na pokojný stav, který již od roku 2005 netrvá. Odvolací soud nepřisvědčil tvrzení žalované, že k imisím sice dochází, ale nečiní tak úmyslně ani z nedbalosti, ale proto, že kanalizační potrubí je ucpáno na pozemku žalobkyně a sama je obtěžována vlhkostí a zápachem a škody jsou na obou stranách. Z provedených důkazů zjistil, že žalovaná při zkoumání kudy vede kanalizační potrubí rozkopala svůj pozemek až k hranici s pozemkem žalobkyně a zde kanalizaci překopala a poté ji již neuvedla do původního stavu, takže z ní vytékají odpadní vody na pozemek žalobkyně. Mimo to zjistil z rozhodnutí Městského úřadu v Prachaticích z 29. 10. 2007, že kromě vypouštění odpadních vod obtěžuje žalovaná žalobkyni nad míru přiměřenou poměrům i vypouštěním svodů dešťových vod z okapů a střech domu čp. 22 ze sběrné šachty pomocí ponorného čerpadla a hadice položené směrem k plotu žalobkyně. Soud uzavřel, že protiprávnímu chování žalované nelze poskytnout ochranu a poukázal na to, že jedná v rozporu se zásadami občanského soužití, kterých se sama dovolává. Soud zaujal názor, že odepření souhlasu žalobkyně ke zbudování nové kanalizace ve stavebním řízení nemá význam pro posouzení oprávněnosti žaloby.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu („o. s. ř.“) a uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu vychází z nesprávného právního názoru. Vytýká odvolacímu

soudu, že řešil právní otázku v rozporu s hmotným právem, když neshledal, že jsou splněny zákonné podmínky vydržení práva vedení kanalizace od jejího domu čp. 22 přes pozemek žalobkyně parcela č. 42/1. Odvolací soud nesprávně dovodil, že jí nebylo známo, že kanalizace vede přes pozemek žalobkyně. Ve skutečnosti však ona i její právní předchůdce P. P. věděli, že kanalizace domu čp. 22 vede přes pozemek žalobkyně a je napojena na obecní kanalizaci, když v tomto směru svědek P. vycházel z ujištění svých právních předchůdců manželů V. při uzavírání kupní smlouvy a tyto okolnosti se také odrážely v navazujících smlouvách. Nevěděli pouze do doby ucpání odtoku v roce 2005, kudy přesně po pozemku žalobkyně kanalizace vede. Má za to, že její právní předchůdce prokázal dostatečnou míru opatrnosti, aby byl v dobré víře o oprávněnosti odvodu odpadních vod přes pozemek žalobkyně a od jeho dobré víry se následně odvíjí i její dobrá víra. Oprávněná držba trvala déle než deset let. Soud prvního stupně správně zjistil, že odpadní vody domu čp. 22 byly vždy odváděny přes pozemek žalobkyně. Žalovaná upozorňuje na tu skutečnost, že do roku 2005, t.j. do ucpání kanalizačního odtoku, existoval pokojný stav a poté vyvíjela maximální úsilí k řešení situace zpočátku v součinnosti se žalobkyní, která však po vypracování projektu a nakoupení materiálu svůj souhlas odvolala a neumožnila jí kanalizaci opravit ani vybudovat novou kanalizační přípojku. Přitom bylo v řízení zjištěno, že jiný způsob řešení není možný (viz čl. 41 spisu). Odvolací soud nepřihlédl k tomu, že imisemi trpí i ona, je jimi ztěžován i výkon jejího vlastnického práva. Pokud by dovolací soud neshledal, že uvedené právo vydržela, pak se domnívá, že by měl zohlednit všechny skutečnosti zjištěné v řízení, přihlédnout k chování obou účastnic a dovodit, že výkon práv a povinností vyplývajících z rozsudku odvolacího soudu by byl v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.). Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která

nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném před jeho novelizací provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

Dovolací soud vychází z toho, že je třeba rozlišovat právo vést přes cizí pozemek kanalizační přípojku (a tou odvádět odpadní vody do veřejné kanalizace) od práva takové vody vypouštět přímo na cizí pozemek. V dané věci byla předmětem řízení jen povinnost zdržet se vypouštění odpadních a splaškových vod na sousední pozemek.

Držitelem je ten, kdo s věcí nakládá jako s vlastní nebo kdo vykonává právo pro sebe. Držet lze věci, jakož i práva, která připouštějí trvalý a opětovný výkon (§ 129 odst. 1, 2 obč. zák.). Je-li držitel se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře o tom, že mu věc nebo právo patří, je držitelem oprávněným. V pochybnostech se má za to, že držba je oprávněná (§ 130 odst. 1 obč. zák.). Právo odpovídající věcnému břemenu lze nabýt také výkonem práva (vydržením); ustanovení § 134 zde platí obdobně (§ 151 odst. 1 obč. zák., věta druhá). Oprávněný držitel se stává vlastníkem věci, má-li ji nepřetržitě v držbě po dobu tří let, jde-li o movitost, a po dobu deseti let, jde-li o nemovitost (§ 134 odst. 1 obč. zák.).

K naplnění dobré víry nestačí, když tvrzené „právo“ k nemovitosti bylo dlouhodobě vykonáváno, aniž vlastník nemovitosti v jeho výkonu bránil, popřípadě, že bylo vykonáváno „od nepaměti“ například i jinými obyvateli obce apod. Nabyvatelovo přesvědčení o tom, že mu právo odpovídající věcnému

břemenu náleží, že nejedná bezprávně, musí být podloženo důvodem opravňujícím k takovému přesvědčení, tedy okolnostmi svědčícími o poctivosti nabytí (rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. srpna 1987, sp. zn. 3 Cz 42/87, publikovaný např. v systému Lexdata). Ze znění zákona je třeba dovodit, že jako podmínka vydržení nepostačuje subjektivní přesvědčení držitele o tom, že věc nebo právo mu náleží, ale je třeba, aby držitel byl v dobré víře „se zřetelem ke všem okolnostem“. Tuto podmínku vykládá publikovaná judikatura tak, že posouzení toho, zda držitel je se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc nebo právo náleží (§ 130 odst. 1 obč. zák.), nemůže vycházet jen z posouzení subjektivních představ držitele. Dobrá víra držitele se musí vztahovat i k okolnostem, za nichž vůbec mohlo věcné právo vzniknout, tedy i k právnímu důvodu („titulu“), který by mohl mít za následek vznik práva (viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. dubna 1997 sp. zn. 2 Cdon 1178/96, publikovaný v Právních rozhledech č. 11/1997, s. 587). Otázka existence dobré víry se posuzuje z hlediska objektivního, tedy podle toho, zda držitel při normální opatrnosti, kterou lze na něm požadovat, neměl a nemohl mít pochybnosti, že mu právo odpovídající věcnému břemenu náleží. Lze pak dovodit, že pokud se nabyvatel nemovitosti spokojí s pouhým ústním sdělením převodce, že s vlastnictvím nemovitosti je spojeno právo odpovídající věcnému břemenu, přičemž tato okolnost není uvedena ve smlouvě o převodu nemovitosti a nabyvatel se o existenci tohoto práva nepřesvědčí, nemůže být se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu toto právo náleží, neboť při normální opatrnosti, kterou lze po něm požadovat, by si existenci tohoto práva, případně právního titulu, který měl za následek jeho vznik, ověřil (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. února 1999, sp. zn. 2 Cdon 431/96, Právní rozhledy č. 5/1999).

V dané věci žalovaná neuvedla okolnost, která by ji mohla vést k objektivně omluvitelnému omylu o tom, že jí svědčí právo vypouštět na sousední pozemek odpadní vody; ostatně již okolnost, že tyto vody na pozemek vypouští od roku 2005, kdy došlo k poruše kanalizace, vylučuje možnost uplynutí desetileté vydržecí doby. Proto je závěr odvolacího soudu o tom, že takové právo dovolatelka nevydržela, správný. Oprávnění mít na sousedním pozemku kanalizační přípojku a tuto provozovat, které žalovaná opírá v podstatě o ústní

sdělení a následné vydržení a o které v jejím dovolání jde především, nebylo předmětem řízení (viz žalobní návrh a rozsudečný výrok).

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy v posuzované věci není dán. Vady řízení uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení vychází ze skutečnosti, že dovolatelka nebyla úspěšná a žalované takové náklady dovolacího řízení, na jejichž úhradu by měla právo (§ 243b odst. 5, § 224 odst. 1, § 142 odst. 1 o. s. ř.), nevznikly.

Proti tomuto rozhodnutí není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 2. února 2010

JUDr. Jiří Spáčil, CSc., v. r. předseda senátu

Katalogizační popis

Jméno autora:	Petr Camper DiS.
Obor:	Evropská hospodářská studia
Forma studia:	bakalářské kombinované
Název práce:	Vymáhání subjektivních práv svémocí
Rok:	2012
Počet stran bez příloh:	60
Celkový počet stran příloh:	23
Počet titulů české literatury a pramenů:	20
Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:	0
Počet internetových zdrojů:	28
Vedoucí práce:	Mgr. Jakub Drábek